

UPPSALA
UNIVERSITET

Juridiska institutionen
Vårterminen 2022

Examensarbete i civilrätt
30 högskolepoäng

GDPR – barnets sköld i striden mot exponering på vårdnadshavarens sociala medier?

En analys av barnets personuppgiftsskydd vid sharenting

GDPR – A shield against parental social media exposure?

An analysis of the protection of children's personal data during sharenting

Författare: Julia Åsberg

Handledare: Docent Sandra Friberg

Sammanfattning

I denna uppsats undersöks barnets integritetsskydd enligt GDPR vid sharenting. I uppsatsen utreds om vårdnadshavarens internetpubliceringar kan utgöra behandling av barnets personuppgifter i förordningens mening och om behandlingen i sådana fall kan stödja sig på någon laglig grund. Förordningens två undantagsbestämmelser, privatundantaget och undantaget för journalistiska ändamål analyseras även i kontexten sharenting. I uppsatsen utreds slutligen vilken rätt barnet har att få sina personuppgifter raderade.

Uppsatsen visar att GDPR är tillämplig vid sharenting, och att barn därmed erhåller ett visst skydd av personuppgifterna genom förordningen. För det första är vårdnadshavarens internetpubliceringar ofta att betrakta som behandling av personuppgifter, behandlade på åtminstone delvis automatisk väg. För det andra torde vårdnadshavarens personuppgiftsbehandling sällan medföra att privatundantaget eller undantaget för journalistiska ändamål är tillämpliga. För att vårdnadshavarens internetpubliceringar ska anses vara av sådan privat karaktär som privatundantaget förutsätter krävs att vårdnadshavarens publiceringar inte riskerar att spridas till en stor mängd människor. Under förutsättning att vårdnadshavaren har ett så kallat ”öppet” konto, där alla användare på plattformen kan ta del av innehållet, torde undantaget inte vara tillämpligt. För att undantaget för journalistiska ändamål ska vara tillämpligt krävs inte bara att vårdnadshavarens syfte är att sprida information, åsikter eller idéer till allmänheten utan även att behandlingen av personuppgifterna är nödvändiga för att uppnå syftet.

Uppsatsen visar även att vårdnadshavaren kan stödja behandlingen av barnets personuppgifter på en laglig grund. Vårdnadshavaren bör inte kunna stödja sig på avtal eller berättigat intresse som laglig grund, däremot kan villkoren för samtycke som laglig grund vara uppfyllda. I de allra flesta fall torde det då vara vårdnadshavaren som själv samtycker till behandlingen å barnets vägnar, eftersom barnet ofta är för ungt för att kunna samtycka åt behandlingen själv. Det är oklart huruvida det krävs samtliga vårdnadshavares samtycke, eller om det räcker att en vårdnadshavare samtycker till behandlingen. Det torde vara tillåtet för vårdnadshavaren att samtycka åt

behandlingen åtminstone så länge barnet är under 13 år. När möjligheten att samtycka till personuppgiftsbehandling övergår från vårdnadshavaren till barnet, vilket förmodligen sker mellan det att barnet är 13 och 16 år, erhåller barnet även en rätt att begära att de personuppgifter som redan är publicerade ska raderas. Vårdnadshavaren behöver då vidta rimliga åtgärder för att materialet ska tas bort från plattformarna. En avvägning behöver dock göras mellan barnets rätt till integritet och vårdnadshavarens yttrandefrihet, där uppgifterna endast behöver raderas om barnets rättigheter anses väga tyngst. Vad gäller uppgifter som publicerats på internet torde rätten till radering dock utgöra ett tämligen tandlöst skydd för barnet, eftersom det i många fall kan tänkas att skadan då redan är skedd. Det är dessutom lätt att både spara och sprida information vidare på internet, vilket innebär att det kan vara svårt för den personuppgiftsansvariga att radera materialet i praktiken.

I uppsatsen noteras slutligen att det kan diskuteras huruvida vårdnadshavarens generösa möjlighet att samtycka åt behandling av barnets personuppgifter är lämplig, eller om det finns någon annan ordning som skulle kunna stärka barnets integritetsskydd. En kort utblick görs till norsk rätt där vårdnadshavarens möjlighet att samtycka till integritetskänslig behandling av barnets personuppgifter har begränsats. Även förutsättningarna för att få behandla känsliga personuppgifter med samtycke som laglig grund enligt GDPR diskuteras, där det i uppsatsen belyses att det finns möjlighet att begränsa samtyckesmöjligheten och på så vis stärka barnets integritetsskydd gentemot vårdnadshavaren, men att det inte har utnyttjats av den svenske lagstiftaren.

Innehållsförteckning

Förkortningar	i
1 Inledning	1
1.1 <i>Introduktion till ämnet</i>	1
1.2 <i>Syfte och frågeställningar</i>	2
1.3 <i>Avgränsning</i>	4
1.4 <i>Metod och material</i>	5
1.5 <i>Definitioner</i>	6
1.6 <i>Disposition</i>	7
2 Sharenting som fenomen	9
2.1 <i>Introduktion</i>	9
2.2 <i>Vad är sharenting?</i>	9
2.3 <i>Risker vid sharenting</i>	10
3 Barnets och vårdnadshavarens rättigheter samt vårdnadshavarens skyldigheter	15
3.1 <i>Introduktion</i>	15
3.2 <i>Barnets rätt till integritet</i>	16
3.2.1 <i>Introduktion till EU-stadgan och EKMR</i>	16
3.2.2 <i>Begreppet integritet</i>	16
3.2.3 <i>Barnets rätt till respekt för och skydd av den mänskliga värdigheten</i> ...	18
3.2.4 <i>Barnets rätt till respekt för privatlivet</i>	19
3.2.5 <i>Barnets rätt till skydd av personuppgifterna</i>	20
3.3 <i>Vårdnadsansvar, självbestämmanderätt och barnets bästa</i>	21
3.3.1 <i>Vårdnadsansvaret och barnets bästa</i>	21
3.3.2 <i>Barnets självbestämmanderätt</i>	23
3.4 <i>Vårdnadshavarens yttrandefrihet</i>	24
4 GDPR	26
4.1 <i>Introduktion</i>	26
4.2 <i>Tillämpningsområde</i>	26
4.2.1 <i>Personuppgift</i>	26
4.2.2 <i>Behandling</i>	28

4.2.3	Privatundantaget.....	29
4.2.4	Yttrandefrihet.....	32
4.2.4.1	Allmänt om GDPR och yttrandefriheten	32
4.2.4.2	Särskilt om undantaget för journalistiska ändamål	33
4.3	<i>Grundläggande principer för behandling av personuppgifter</i>	38
4.3.1	Personuppgiftsansvarig.....	38
4.3.2	De grundläggande principerna	39
4.4	<i>Laglig grund för behandlingen</i>	40
4.4.1	Allmänt om laglig grund för behandlingen.....	40
4.4.2	Samtycke	41
4.4.2.1	Allmänt om samtycke.....	41
4.4.2.2	Särskilt om barnets möjlighet att samtycka	43
4.4.2.3	Särskilt om vårdnadshavarens möjlighet att samtycka	45
4.4.3	Avtal.....	47
4.4.4	Berättigade intressen.....	48
4.4.4.1	Allmänt om berättigade intressen.....	48
4.4.4.2	Särskilt om intresseavvägningens fyra steg.....	48
4.4.5	Känsliga personuppgifter	51
4.4.6	Sammanfattande analys av möjlig laglig grund vid sharenting	54
4.5	<i>Rätten till radering</i>	56
5	Sammanfattning och avslutande reflektioner	59
	Käll- och litteraturförteckning	63

Förkortningar

Barnkonventionen	Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter
Dataskyddskonventionen	Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter
Dataskyddslagen	Lag (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning
EKMR	Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna
EU	Europeiska unionen
EU-domstolen	Europeiska unionens domstol
EU-stadgan	Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (2012/C 326/02)
Europadomstolen	Den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna
FB	Föräldrabalk (1949:381)
FN	Förenta nationerna
GDPR	Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävning av direktiv 94/46/EG (allmän dataskyddsförordning)
HD	Högsta domstolen
IMY	Integritetsskyddsmyndigheten
JT	Juridisk tidskrift vid Stockholms universitet
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv, avdelning I
Prop.	Proposition

RF	Regeringsform (1974:152)
SOU	Statens offentliga utredningar
SvJT	Svensk Juristtidning

1 Inledning

1.1 Introduktion till ämnet

I dag skapas, offentliggörs och delas personuppgifter mer än någonsin och aldrig förr har det varit så enkelt eller gått så fort att sprida uppgifter till så många människor på samma gång.¹ Den snabba digitala utvecklingen riskerar dock att äventyra skyddet för den personliga integriteten. Teknikens potentiella integritetshot har diskuterats under en lång tid och på 90-talet betonades särskilt, i en proposition, att den alltmer omfattande behandlingen av personuppgifter på internet riskerade att kränka individens integritet.² I syfte att stärka integritetsskyddet trädde ett EU-gemensamt skydd av personuppgifter, dataskyddsdirektivet,³ i kraft 1995. Direktivet ersattes i maj 2018 av EU:s dataskyddsförordning, GDPR.⁴ Förordningen fyller två syften, dels att skydda de registrerades integritet genom att begränsa de sätt på vilka personuppgifter får behandlas, dels att främja det fria flödet av personuppgifter inom EU.⁵

En grupp som riskerar att exponeras på sociala medier i särskilt stor utsträckning är barn. Barnet exponeras ofta av den egna vårdnadshavaren, ett fenomen som har kommit att kallas *sharenting*.⁶ Sharenting innebär att vårdnadshavaren exponerar barnet för sin egen vinning, ibland med ett ekonomiskt bakomliggande intresse,⁷ vilket kan ske till en stor kostnad – barnets integritet.⁸ Barns personuppgifter har dessutom

¹ Se Donovan (2020), *'Sharenting': The Forgotten Children of the GDPR*, s. 36 och Kranenborg (2020), *Article 17. Right to erasure ('right to be forgotten')*, s. 477.

² Prop. 1997/98:44, s. 30. Se även Frydinger (2018), *GDPR – Juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, s. 21.

³ Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter.

⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävning av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).

⁵ Skäl 170 GDPR och Edmar (2021), *Internetpubliceringar och sociala medier – En juridisk vägledning*, s. 42.

⁶ Sharenting är en sammanslagning mellan de engelska orden "sharing" (dela) och "parenting" (föräldraskap). Enligt en undersökning av AVG Technologies från 2010 har bland annat var fjärde barn i USA och Europa börjat utveckla sin digitala identitet redan innan födelsen och nio av tio barn i USA har en unik digital identitet vid två års ålder, se Bessant (2018), *Sharenting: balancing the conflicting rights of parents and children*, s. 7.

⁷ Se mer under avsnitt 2.2.

⁸ Donovan (2020), *'Sharenting': The Forgotten Children of the GDPR*, s. 36.

konstaterats vara särskilt skyddsvärda. I skäl 38 till GDPR betonas att barn kan vara mindre medvetna om vilka risker exponering av deras personuppgifter kan medföra och vilka följder behandling av dem kan få. Europarådet har även uppmuntrat stater att sprida kunskap om barns rätt till skydd av sina personuppgifter, inte bara bland företag och statliga aktörer, utan även bland barnens föräldrar, kamrater och pedagoger.⁹ Samtidigt som barns personuppgifter bedömts vara särskilt skyddsvärda är barn alltså en grupp som, utan att själva kunna påverka det, riskerar att utsättas för omfattande exponering på sociala medier av sina vårdnadshavare. Frågan kompliceras ytterligare av att det förutsätts vara vårdnadshavaren som bevakar och skyddar barnets intressen, samtidigt som vårdnadshavarens bedömning av barnets behov av integritetsskydd på sociala medier kan utmanas av egna intressen, inte sällan ekonomiska.¹⁰

1.2 Syfte och frågeställningar

Skyddet för personuppgifter i GDPR omfattar såväl barn som vuxna. GDPR behandlar inte uttryckligen problematiken med att vårdnadshavare riskerar att exponera barn på sociala medier till fördel för de egna intressena, men till nackdel för barnens. Även om vårdnadshavare sällan har något uppsåt att skada sitt barn genom publiceringarna kan det ifrågasättas i vilken utsträckning de reflekterat över barnets rätt att slippa exponeras, och deras egen skyldighet att *inte* exponera.¹¹ Den vårdnadshavare som trots allt är intresserad av att lära sig mer om barnets rättigheter enligt GDPR riskerar dessutom att snabbt möta problem, som kommer framgå av det följande är GDPR ett omfattande regelverk med många generellt utformade regler och med lite vägledning, särskilt i förhållande till sharenting.¹²

Med tanke på den stora mängd data som vårdnadshavare tenderar att dela om sina barn, tillsammans med det faktum att regelverket är komplext och stundtals svår-

⁹ Europarådet (2018), *Recommendation CM/Rec(2018)7 of the Committee of Ministers to member States on Guidelines to respect, protect and fulfil the rights of the child in the digital environment*, p. 27.

¹⁰ Plunkett (2019), *Sharenthood: why we should think before we talk about our kids online*, s. 55 ff.

¹¹ Europarådet (2020), *Handbook for policy makers on the rights of the child in the digital environment*, s. 51.

¹² Kuner, Bygrave & Docksey (2020), *Background and Evolution of the EU General Data Protection Regulation (GDPR)*, s. 2.

navigerat, är det angeläget att utreda hur reglerna i GDPR ska förstås vid sharenting. Syftet med uppsatsen är med andra ord att fastställa om förordningen kan vara tillämplig när vårdnadshavare delar information om sina barn på internet och, om ja, var gränsen enligt förordningen går mellan barnets rätt att inte få sina uppgifter delade och vårdnadshavarens rätt att få dela dem. Syftet kan brytas ned till följande frågeställningar:

- Kan vårdnadshavarens exponering av barnet på sociala medier betraktas som behandling av en personuppgift?
- Kan vårdnadshavarens exponering av barnet anses vara av sådan karaktär att det faller in under förordningens privatundantag eller undantag för journalistiska ändamål?
- Kan vårdnadshavaren stödja sin behandling av barnets personuppgifter på samtycke, avtal eller berättigat intresse som laglig grund?
- Har barnet någon rätt att få uppgifter som publicerats på vårdnadshavarens sociala medier raderade?

Uppsatsens undersökning av barnets rättigheter enligt GDPR vid sharenting kan vara av intresse för såväl vårdnadshavare som för lagstiftaren och den svenska tillsynsmyndigheten Integritetsskyddsmyndigheten (IMY). Alla dessa tre aktörer har på ett självständigt sätt, och oberoende av varandra, ansvar för att barnet i praktiken erhåller det integritetsskydd den har rätt till. Vårdnadshavaren ska bevaka barnets intressen och se till att dessa tillgodoses, men är dessutom den som, i rollen som personuppgiftsansvarig, måste säkerställa att regelverket följs.¹³ Staten ska i sin tur säkerställa att rättigheter, vilka tillförsäkras genom olika överenskommelser, åtnjuts av medborgarna.¹⁴ Slutligen har IMY i uppdrag att inte bara övervaka och verkställa tillämpligheten av GDPR, utan även att öka allmänhetens medvetande om och förståelse för

¹³ Se mer i avsnitt 3.3 om vårdnadsansvaret och avsnitt 4.3.1 om vårdnadshavaren som personuppgiftsansvarig.

¹⁴ Se mer i avsnitt 3.2.1 om statens positiva förpliktelser.

regleringen samt de personuppgiftsansvarigas kunskap om sina skyldigheter.¹⁵ För att barnet ska få det integritetsskydd den har rätt till enligt GDPR krävs inte bara att reglerna existerar utan även att de som måste följa reglerna är medvetna om och respekterar dem.

1.3 Avgränsning

Det är möjligt för var och en att erhålla ett särskilt grundlagsskydd för yttranden på internet genom att utse en ansvarig utgivare och ansöka om utgivningsbevis.¹⁶ Det innebär en möjlighet att, i viss utsträckning, själv styra över vilka regler i GDPR som blir tillämpliga vid den egna personuppgiftsbehandlingen.¹⁷ Eftersom uppsatsen avser att utreda hur den stora massan av vårdnadshavare behöver förhålla sig till GDPR när de delar information om sina barn på internet, behandlas inte den särskilda aspekt som erhållandet av utgivningsbevis innebär. Det torde vara ovanligt att vårdnadshavare utser en ansvarig utgivare och ansöker om utgivningsbevis endast för att kunna exponera sitt barn i så stor utsträckning som möjligt, även om det såklart är teoretiskt möjligt. Det grundlagsskydd som vårdnadshavare automatiskt, det vill säga utan att behöva vidta några åtgärder, erhåller behandlas däremot.

Det kan också tänkas att barn i vissa situationer är att betrakta som sin vårdnadshavares arbetstagare genom att denne ”arbetar” på vårdnadshavarens sociala medier. Det skulle i sådana fall innebära att de regler som gäller specifikt inom arbetsförhållanden kan göras gällande. Syftet med uppsatsen är dock inte att diskutera sharenting utifrån ett arbetsrättsligt perspektiv varför den för arbetsgivare och -tagare specifika regleringen inte behandlas.

Vilka sanktioner man som privatperson kan drabbas av eller vilken kompensation den registrerade kan få vid överträdelse av GDPR berörs inte i uppsatsen. Syftet med

¹⁵ Se artiklarna 51, 52, 55, 57 och 58 GDPR, Wendleby & Wetterberg (2019), *Dataskyddsförordningen GDPR Förstå och tillämpa i praktiken*, s. 486 och Frydinger (2018), *GDPR – Juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, s. 80.

¹⁶ Se bland annat tryckfrihetsförordningen (1949:05), särskilt 1 kap. 2 § om utgivningsbevis. Se även SOU 2007:22, s. 432.

¹⁷ SOU 2007:22, s. 432.

uppsatsen är att utreda gränsen mellan barnets rätt att inte få sina uppgifter delade och vårdnadshavarens rätt att dela, och syftar således inte till att ge en beskrivning av vilka konsekvenser vårdnadshavaren riskerar att möta om överträdelser ändå sker. Av samma anledning behandlas inte den personuppgiftsansvarigas skyldighet att anmäla personuppgiftsincidenter till tillsynsmyndigheten eller liknande frågor.

Slutligen bör det nämnas att GDPR endast gäller för levande personer.¹⁸ Det finns dock möjlighet att på nationell nivå besluta om regler för behandling av personuppgifter rörande avlidna personer. Den till GDPR kompletterande lagen, lag (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (dataskyddslagen), innehåller inte någon sådan bestämmelse varför aspekten utelämnas i uppsatsen. Det kan tänkas att avlidna personer erhåller ett integritetsskydd genom annan lagstiftning, vilket faller utanför uppsatsens frågeställningar.

1.4 Metod och material

För att besvara uppsatsens frågeställningar används den rättsdogmatiska metoden. Den rättsdogmatiska metoden innebär att gällande rätt, *de lege lata*, beskrivs, analyseras och systematiseras.¹⁹ Enligt metoden tolkas gällande rätt enligt de allmänt accepterade rättskällorna; lagstiftning, förarbeten, rättspraxis och doktrin.²⁰ Eftersom syftet med uppsatsen är att utreda om GDPR är tillämplig i ett visst sammanhang, vid sharenting, lämpar sig den rättsdogmatiska metoden väl. Europarätt kan anses vara en del av den i Sverige gällande rättsordningen; den rättsdogmatiska metoden kan således även användas när EU-rätt behandlas.²¹ En risk med att använda en EU-rättslig metod vid tolkning av GDPR, där exempelvis ändamålen med regleringen kan betonas i större utsträckning än enligt den rättsdogmatiska metoden, är att det kan leda till normativa ställningstaganden som präglas av exempelvis den aktuella författarens eller domarens värderingar, vilket i längden kan äventyra rättssäkerheten.²² I uppsatsen analyseras

¹⁸ Skäl 27 GDPR.

¹⁹ Peczenik (2005), *Juridikens allmänna läror*, s. 249.

²⁰ Kleineman (2018), *Rättsdogmatisk metod*, s. 21.

²¹ Bernitz (2020), *Introduktion*, s. 29.

²² Evers (1987), *Tolkning av lag och rättsfall*, s. 41–42.

därför europarätten med hjälp av den traditionella svenska rättskälleläran, där de allmänt accepterade rättskällorna används för att underbygga de argument och slutsatser som förs fram i uppsatsen, i stället för en EU-rättslig metod.²³ Frågan hur GDPR gör sig gällande i relationen vårdnadshavare – barn på sociala medier kommer därför analyseras utifrån lagstiftning, förarbeten, rättspraxis och doktrin.

Även uttalanden från den före detta Artikel 29-gruppen och den nuvarande europeiska dataskyddsstyrelsen används som källa i uppsatsen.²⁴ Dessa är som huvudregel inte bindande, men kan vara av relevans då de inte sällan får en normerande verkan.²⁵

Hänvisningar till integritetskänsligt material kan ytterligare späda på den integritetskränkning som barnet utsatts för genom vårdnadshavarens publicering. Samtidigt kan hänvisningar vara viktiga för att ge stöd åt uppsatsens juridiska diskussion och analys. Av integritetsskäl förekommer inga namn eller direkthänvisningar till potentiellt integritetskränkande publiceringar. Detaljerade beskrivningar av verkliga fall förekommer inte om det inte anses absolut nödvändigt. Syftet är att undvika ytterligare exponering av barn och förhindra identifiering. Avsaknaden av hänvisningar till verkliga exempel äventyrar emellertid inte den rättsliga diskussionen och analysen av sharenting som företeelse. Viss hänvisning till material vilket i sin tur refererar till verkliga fall, eller till material som riskerar att vara integritetskränkande, förekommer dock.

1.5 Definitioner

I uppsatsen avses med *barn* personer som är födda och levande under 18 år.²⁶ I svensk lagstiftning räknas den som är under 18 år som barn vilket motiverar användningen

²³ Se Evers (1987), *Tolkning av lag och rättsfall*, s. 42 om att den teleologiska lagtolkningen bör användas jämte andra lagtolkningsmetoder.

²⁴ Enligt artikel 29 dataskyddsdirektivet skulle en rådgivande och oberoende arbetsgrupp inrättas med uppgift att skydda enskilda med avseende på behandlingen av personuppgifter. Gruppen kom att kallas artikel 29-gruppen. När GDPR trädde i kraft ersattes gruppen av den europeiska dataskyddsstyrelsen, se artiklarna 68–76 GDPR.

²⁵ Reichel (2018), *EU-rättslig metod*, s. 128–129. Se även Hettne & Otken Eriksson, *EU-rättslig metod*, s. 46–48.

²⁶ Begreppet barn definieras inte i GDPR, se Kuner, Bygrave & Docksey, *Background and Evolution of the GDPR*, s. 14.

av samma åldersgräns i uppsatsen.²⁷ Definitionen av barn som en född person kan ifrågasättas med hänsyn till att en persons digitala identitet kan börja utvecklas redan som foster.²⁸ GDPR:s skydd omfattar dock endast fysiska personer, där det med fysiska personer förmodligen inte avses någon som inte ännu fötts.²⁹ Om det skulle visa sig att även ännu ej födda personer omfattas av förordningen bör de slutsatser som dras i uppsatsen även kunna göras gällande för dem.

Med *vårdnadshavare* menas den som har vårdnad om barnet enligt 6 kap. 2 § föräldrabalken (1949:381) (FB), det vill säga den person eller de personer vilka har ansvar för barnets personliga förhållanden och som ska se till att barnets behov tillgodoses. Det är normalt barnets föräldrar om inte någon annan anförtrotts vårdnaden om barnet.

1.6 Disposition

För att besvara uppsatsens frågeställningar räcker det inte att isolerat se till reglerna i GDPR. Förordningens syfte är som konstaterats bland annat att skydda den personliga integriteten. För att förstå om sharenting över huvud taget kan anses kränka den personliga integriteten inleds uppsatsen med en förklaring av begreppet sharenting och en presentation av några risker förknippade med fenomenet i kapitel 2. Syftet är att förtydliga på vilka sätt de uppgifter som vårdnadshavaren delar om barnet kan vara till nackdel för barnet och att exemplifiera hur uppgifterna kan spridas och utnyttjas av andra.

Rätten till skydd av personuppgifter, vilken kommer till uttryck i GDPR, har inte getts något absolut företräde framför andra rättigheter. För att förstå förordningens omfattning, men också begränsning, vid sharenting är det därför viktigt att förstå såväl barnets som vårdnadshavarens rättigheter och skyldigheter. I kapitel 3 presenteras

²⁷ Se exempelvis socialtjänstlagen (2001:453) 1 kap. 2 § tredje stycket. I FB används i stället begreppet ”underårig” för den under 18 år, se 9 kap. 1 §.

²⁸ Enligt en undersökning av AVG Technologies från 2010, se Bessant (2018), *Sharenting: balancing the conflicting rights of parents and children*, s. 7.

²⁹ Öman (2019), *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, s. 58.

därför barnets rättigheter och vårdnadshavarens rättigheter och skyldigheter enligt EU-stadgan,³⁰ EKMR,³¹ barnkonventionen³² och FB.

I kapitel 4 utreds om och i så fall på vilket sätt GDPR är tillämplig vid sharenting i syfte att besvara uppsatsens frågeställningar. Förordningens materiella tillämpningsområde, samt privatundantaget och undantaget för journalistiska ändamål, analyseras utifrån vårdnadshavarens publicering av uppgifter om barnet vid sharenting. Vidare utreds vilken laglig grund, om någon, vårdnadshavaren kan tänkas ha för behandlingen av barnets personuppgifter. Även förutsättningarna för att få behandla av känsliga uppgifter redogörs för. Allra sist undersöks barnets rätt att få sina uppgifter raderade.

Uppsatsen avslutas med en sammanfattning av de slutsatser som har presenterats löpande genom uppsatsen, och en analys av det skydd barnet erhåller mot sharenting genom GDPR samt en redogörelse för vissa frågor som kan behöva utredas vidare.

³⁰ Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (2012/C 326/02).

³¹ Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna.

³² Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

2 Sharenting som fenomen

2.1 Introduktion

För att förstå hur barnets rättigheter enligt såväl GDPR som EU-stadgan och EKMR gör sig gällande vid sharenting är det viktigt att både förstå vad sharenting är och vilka risker som är förknippade med fenomenet. Genom att förklara på vilket sätt de uppgifter som vårdnadshavaren delar på internet kan skada barnet ämnar jag underlätta för läsaren att förstå hur sharenting som företeelse hör ihop med barnets rättigheter, vilka presenteras i kapitel 3, och därmed även med GDPR, i kapitel 4. I det följande kapitlet utreds därför sharenting som begrepp och några exempel på negativa konsekvenser som riskerar att drabba barnet vid sharenting ges.

2.2 Vad är sharenting?

Sharenting refererar till situationer då en vårdnadshavare delar bilder, videor eller annan information om sitt barn på sociala medier,³³ men det kan även vara andra personer i barnets närhet så som mor- och farföräldrar och lärare som delar information och det kan handla om andra internetplattformar än sociala medier.³⁴ Att vårdnadshavare delar information om barn på sociala medier är inte ovanligt. Studier visar att 90 procent av alla barn förekommer på internet innan de fyllt två år och att en brittisk femåring i snitt förekommer på 1 500 bilder.³⁵

Vad som delas varierar, det kan exempelvis vara bilder eller videor av barn, eller annan information så som namn, födelsedatum eller adress. Det förekommer också att vårdnadshavare delar information om barnets hälsa, så som uppgifter om barnets diagnoser eller sjukhusbehandlingar. Mer konkret kan det vara fråga om vårdnadshavare som delar bilder på sitt sjuka barn, tillsammans med detaljer om kraftiga för-

³³ Steinberg (2020), *Growing up shared – How parents can share smarter on social media and what you can do to keep your family safe in a no-privacy world*, s. 10 och Blum-Ross & Livingstone (2017), "Sharenting," *parent blogging, and the boundaries of the digital self*, s. 110.

³⁴ Plunkett (2020), *To stop sharenting & other children's privacy harms, start playing: a blueprint for a new protecting the private lives of adolescents and youth (PPLAY) act*, s. 460.

³⁵ Sterling (2017), *Before you share that photo of your child: Privacy considerations for parents*, s. 19.

sämringar i hälsotillståndet. Det kan till och med vara information om att barnet var nära att dö för några timmar sedan. Ett annat exempel är vårdnadshavare som delar detaljerad information om barnets upplevelse av vårdnadshavarnas skilsmässa eller andra, kanske traumatiska, händelser.

Ibland präglas vårdnadshavarens publicering dessutom av ett kommersiellt intresse där uppgifter om barnet delas i syfte att generera en inkomst,³⁶ så kallad kommersiell sharenting.³⁷ Det kan handla både om en omedelbar, eller en strävan efter en framtida, ekonomisk vinning. I synnerhet kommersiell sharenting väcker frågor om barnets integritetsskydd och har kallats för en särskilt intensiv form av föräldrars intrång i barnens privatliv och ”sharenting på steroider”.³⁸

2.3 Risker vid sharenting

Vårdnadshavaren har sällan något uppsåt att skada barnet genom dennes internet-publiceringar, men även om vårdnadshavaren skulle ha barnets integritet i åtanke när material delas på internet finns det en risk att barnet och vårdnadshavaren har olika uppfattningar av vad som är privat och inte.³⁹ En undersökning har exempelvis visat att barn tycker att vårdnadshavaren ska be om lov innan de publicerar innehåll om barnet på internet i större utsträckning än vad vårdnadshavaren tycker.⁴⁰ Vårdnadshavarens missbedömning av i vilka situationer barnet bör tillfrågas innan publiceringen, tillsammans med faktumet att barnet och vårdnadshavaren inte alltid har samma uppfattning om hur begreppet integritet ska tolkas och vilken typ av information som ryms där i,⁴¹ medför en risk för att integritetskränkande uppgifter om barnet publiceras på internet mot dennes vilja.

³⁶ Kravchuk (2021), *Privacy as a new component of "the best interests of the child" in the new digital environment*, s. 110.

³⁷ Plunkett (2019), *Sharenthood: why we should think before we talk about our kids online*, s. 57.

³⁸ Min översättning. Plunkett (2019), *Sharenthood: why we should think before we talk about our kids online*, s. 18 och 55.

³⁹ Shmulei & Blecher-Prigat (2011), *Privacy for children*, s. 787. Även om det också förekommer situationer då vårdnadshavaren anser att beslutet om publicering är deras, och endast deras, att ta, se Blecher-Prigat (2020), *Children's right to privacy*, s. 13.

⁴⁰ Blecher-Prigat (2020), *Children's right to privacy*, s. 12.

⁴¹ Se avsnitt 3.2.4.

Det är viktigt att betona att sharenting inte endast behöver vara av ondo utan kan exempelvis leda till ökad diskussion och kunskap om vissa funktionshinder och sjukdomar. Vårdnadshavaren kan även använda engagemanget från följarna för att samla in pengar till välgörenhet eller forskning. Samtidigt kan vårdnadshavaren hitta andra personer, i liknande situationer, och få stöd från sina följare. Vidare kan det leda till att barnet får ett större kontaktnät och bättre kontakt med personer i dennes närhet.⁴² Dessa typer av fördelar, tillsammans med de risker vilka presenteras nedan, visar på komplexiteten när vårdnadshavare delar information om sina barn.

En risk med att dela innehåll om sitt barn på internet är att information om barnets namn, födelsedatum, adress och skola kan äventyra barnets säkerhet.⁴³ Trots denna risk visade en undersökning att 51 procent av de svarande föräldrarna har delat information på sociala medier som möjliggjort lokalisering av barnet,⁴⁴ vilket indikerar att det kan finnas många vårdnadshavare som inte är medvetna om att deras internet-publiceringar riskerar att hota barnets säkerhet. Ibland kan man till och med, genom att följa vårdnadshavarens konton på sociala medier, kartlägga var barnet befinner sig i realtid. Möjligheten för utomstående att kartlägga barnets rörelsemönster ökar risken för bland annat kidnappning, hot och förföljelse.⁴⁵

Material som delas av vårdnadshavaren kan även spridas vidare, av andra än vårdnadshavaren själv, i sexuella syften.⁴⁶ I Australien rapporterades det att minst hälften av alla bilder uppladdade på en specifik plattform, där pedofiler delade bilder med varandra, ursprungligen härstammade från sociala medier eller bloggar,⁴⁷ det vill säga i många fall material som ursprungligen kan tänkas ha publicerats av barnets

⁴² Steinberg (2017), *Sharenting: children's privacy in the age of social media*, s. 852 och 855.

⁴³ Steinberg (2020), *Growing up shared – How parents can share smarter on social media and what you can do to keep your family safe in a no-privacy world*, s. 64–65 och Kravchuk (2021), *Privacy as a new component of "the best interests of the child" in the new digital environment*, s. 110.

⁴⁴ Steinberg (2017), *Sharenting: children's privacy in the age of social media*, s. 848 och Davis (2015), *Parents on social media: likes and dislikes of sharenting*. Undersökningen är dock från 2015.

⁴⁵ Plunkett (2020), *To stop sharenting & other children's privacy harms, start playing: a blueprint for a new protecting the private lives of adolescents and youth (PPLAY) act*, s. 468.

⁴⁶ Steinberg (2017), *Sharenting: children's privacy in the age of social media*, s. 847.

⁴⁷ Steinberg (2020), *Growing up shared – How parents can share smarter on social media and what you can do to keep your family safe in a no-privacy world*, s. 73.

vårdnadshavare. På den aktuella plattformen fanns det 45 miljoner bilder, vilket innebär att fler än 22,5 miljoner bilder troligtvis härstammade från vårdnadshavarens eller någon annan närståendes sociala medier. Bilderna, som sprids mellan pedofiler inom olika pedofilnätverk, behöver inte exponera barnet på något särskilt sätt för att väcka sexuella känslor hos pedofilen,⁴⁸ även om bilderna som vårdnadshavarna publicerar inte innehåller nakna barn eller barn utsatta för övergrepp kan de således spridas i sexuella syften. Helt vardagliga bilder av barn kan vidare manipuleras så att det verkar som att barnet har utsatts för ett övergrepp, denna typ av verklighetstrogen manipulering är ofta svår att upptäcka och innehav av sådant bildmaterial utgör barnpornografibrott.⁴⁹

Förutom att bilder på sociala medier kan spridas inom pedofilnätverk kan de även spridas vidare inom de sociala medieplattformarna. Om en bild sparas eller sprids vidare av en tredje part kan det vara omöjligt för vårdnadshavaren att få kännedom om bildens räckvidd eller information om var den finns lagrad.⁵⁰ Risken för en okontrollerad spridning av de bilder som publicerats på sociala medier är inte bara hypotetisk, det finns flera exempel på bilder eller videor av barn som blivit virala. Eftersom sociala medier inte upprätthåller några territoriella gränser sprids bilderna ofta över hela världen. I konkreta situationer kan det verkligen ifrågasättas om vårdnadshavaren vid publiceringen övervägt risken för att bilden ska få en sådan spridning. Ett annat exempel på hur innehållet kan spridas är vidarepublicering av personer som påstår sig själva vara förälder till barnet.⁵¹

Observera att det för att bilderna ska spridas av andra användare inte krävs att det är fråga om någon omfattande sharenting. Obehörig spridning av bilder kan förekomma också i de situationer vårdnadshavaren endast delar några få bilder, eller till och med en enda bild, på barnet. Det kan ske även om vårdnadshavaren endast delar

⁴⁸ SOU 2004:71, s. 94.

⁴⁹ SOU 2004:71, s. 94, prop. 2009/10:70, s. 17 och Steinberg (2020), *Growing up shared – How parents can share smarter on social media and what you can do to keep your family safe in a no-privacy world*, s. 74.

⁵⁰ Steinberg (2020), *Growing up shared – How parents can share smarter on social media and what you can do to keep your family safe in a no-privacy world*, s. 106.

⁵¹ Ibid., s. 63–65.

innehållet med vissa valda användare på sociala medier genom att ha ett så kallat privat konto.⁵²

Förutom att barnets personuppgifter i form av namn eller bild på barnet kan spridas till andra privatpersoner kan de lagras i databaser i syfte att kartlägga och förutsäga användarnas beteenden. Lagringen av denna extrema mängd data, så omfattande att den är svår att hantera med traditionella databasmetoder, har resulterat i ett nytt begrepp: big data.⁵³ Exakt vilka konsekvenser den stora insamlingen av data genom sharenting och barnens egen internetanvändning kan medföra för barnet är inte helt klar. Eftersom vi inte vet hur data kan komma att användas eller hur barnets självframställda eller påtvingade digitala fingeravtryck kommer att påverka barnet i framtiden är det svårt att bedöma om insamling av data är av ondo eller godo sett ur barnets perspektiv.⁵⁴ Även om den information som vårdnadshavaren delar om barnet sett till varje enskild publicering är mycket begränsad, kan den sammanlagda bilden bli omfattande.⁵⁵

På samma sätt som den digitala identiteten kan påverka vuxnas möjligheter och livsval kan det påverka barnets, men med framför allt två viktiga skillnader. För det första att den vuxna i regel har förmåga att motsätta sig eller förhindra exponering på andra personers sociala medier, eller åtminstone identifiera vilka risker och konsekvenser publiceringen medför. För det andra att barnets uppväxt kantas av omfattande biologiska och kognitiva förändringar vilket påverkar barnets självkänsla, individualitet och oberoende.⁵⁶ Det är inte orimligt att anta att information som vårdnadshavare delar kan påverka hur barnet uppfattas av andra personer, vilka kanske ännu inte ens träffat barnet. Andra personer kan således utveckla förutfattade meningar om vem barnet är eller vem barnet kommer bli, baserat på information som

⁵² Steinberg (2020), *Growing up shared – How parents can share smarter on social media and what you can do to keep your family safe in a no-privacy world*, s. 64–65.

⁵³ Berman & Albright (2017), *Children and the Data Cycle: Rights and Ethics in a Big Data World*, s. 6.

⁵⁴ Ibid., s. 10.

⁵⁵ Kravchuk (2021), *Privacy as a new component of "the best interests of the child" in the new digital environment*, s. 107.

⁵⁶ Berman & Albright (2017), *Children and the Data Cycle: Rights and Ethics in a Big Data World*, s. 11–12.

barnet inte själv har offentliggjort.⁵⁷ Offentliggörande av privat information kan också leda till att barnet utsätts för mobbning av andra barn.⁵⁸ Barnet kan på grund av vårdnadshavarens exponering utveckla en rädsla för att bli exponerad och att bli föremål för reaktioner från andra, rädslan kan i sin tur påverka barnets förmåga att experimentera och utforska.⁵⁹ Det förekommer även att vårdnadshavare delar information om barnet i syfte att disciplinera dem.⁶⁰ En sådan typ av bestraffning kan orsaka permanenta skador hos barnet, och offentliggörandet kan, liksom all annan information som publiceras på internet, följa med barnet in i vuxenlivet.⁶¹

⁵⁷ Plunkett (2020), *To stop sharenting & other children's privacy harms, start playing: a blueprint for a new protecting the private lives of adolescents and youth (PPLAY) act*, s. 472.

⁵⁸ Steinberg (2017), *Sharenting: children's privacy in the age of social media*, s. 854–855.

⁵⁹ Plunkett (2020), *To stop sharenting & other children's privacy harms, start playing: a blueprint for a new protecting the private lives of adolescents and youth (PPLAY) act*, s. 471.

⁶⁰ Exempelvis har det förekommit att vårdnadshavare delar bilder på barn när de håller upp skyltar på offentliga platser på vilka barnets misstag beskrivs, se Plunkett (2017), *Sharenting: children's privacy*, s. 853.

⁶¹ Steinberg (2017), *Sharenting: children's privacy in the age of social media*, s. 854.

3 Barnets och vårdnadshavarens rättigheter samt vårdnadshavarens skyldigheter

3.1 Introduktion

Med kunskap om några av de risker som kan förverkligas vid sharenting är det kanske inte svårt att tänka sig att barnets mänskliga rättigheter enligt EU-stadgan och EKMR, så som rätt till respekt för privatlivet eller skydd av personuppgifter, riskerar att kränkas. Av de rättigheter som är relevanta vid sharenting är ingen av barnets rättigheter absolut, utan måste vägas mot andra rättigheter, så som andra personers rätt till yttrandefrihet, enligt proportionalitetsprincipen.⁶² För att kunna förstå och tolka GDPR i relation till fenomenet sharenting krävs således förståelse för innebörden av de mänskliga rättigheter vilka tillförsäkras både barnet och vårdnadshavaren genom rättighetskatalogerna.⁶³ Denna avvägning mellan olika rättigheter kommer till uttryck på flera ställen i GDPR,⁶⁴ vilket jag återkommer till i kapitel 4.

De rättigheter som tillförsäkras genom EU-stadgan ska enligt artikel 52(3), i den mån stadgan omfattar mänskliga rättigheter vilka även skyddas genom EKMR, ges samma skydd och innebörd som enligt konventionen. Det innebär att den genom EU-stadgan tillförsäkrade rätten till privatliv inte ska ges ett *mindre* långtgående skydd än EKMR:s motsvarande skyddsbestämmelse. Artikel 11 utgör inget hinder för att EU-stadgan ska ge ett mer långtgående skydd. Med andra ord utgör de genom EKMR tillförsäkrade rättigheterna, vilka också skyddas enligt EU-stadgan, en sorts miniminivå för skyddet enligt stadgan.⁶⁵ För att förstå innebörden av exempelvis rätten till yttrandefrihet enligt artikel 11 EU-stadgan behöver således även EKMR:s motsvarande rättighetsbestämmelse, artikel 10, också utredas.

I det följande kapitlet redogörs därför för barnets och vårdnadshavarens rättigheter och vårdnadshavarens skyldigheter enligt både EU-stadgan och EKMR. Även barnets

⁶² Skäl 4 GDPR.

⁶³ Frydlinger (2018), *GDPR – Juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, s. 42.

⁶⁴ *Ibid.*, s. 43.

⁶⁵ Artikel 11 innebär dock inte en rättslig förbindelse utan ger snarare uttryck för en princip, se Schütze (2020), *European union law*, s. 467–468.

självbestämmanderätt och vårdnadshavarens vårdnadsansvar enligt FB behandlas, vilket är av betydelse för den senare diskussionen om i vilken utsträckning vårdnadshavaren kan samtycka till behandling av barnets personuppgifter å barnets vägnar.⁶⁶ Av samma anledning redogörs kort för vårdnadshavarens skyldighet att vägledas av barnets bästa i beslut som rör barnet enligt barnkonventionen.

3.2 Barnets rätt till integritet

3.2.1 *Introduktion till EU-stadgan och EKMR*

Både EKMR och EU-stadgan gäller endast i relationen mellan staten och medborgarna och kan således inte göras gällande direkt mellan medborgarna.⁶⁷ Staten har dock ålagts en positiv förpliktelse innebärande att staten måste säkerställa att dessa rättigheter får genomslag horisontellt.⁶⁸ Eftersom rättighetskatalogerna som sådana inte gäller horisontellt kan barnet inte grunda några anspråk mot vårdnadshavaren, eller någon annan medborgare, direkt på en rättighet tillförsäkrad genom EKMR eller EU-stadgan. I stället behöver barnet väcka talan mot staten i de situationer staten inte säkerställt att barnets rättigheter skyddats horisontellt. Med andra ord ligger det i statens intresse att säkerställa att bland annat rätten till respekt för privatlivet upprätthålls även *mellan* medborgarna, där barn dessutom är att betrakta som särskilt skyddsvärda.⁶⁹ Staterna ska dock ha viss tolkningsmarginal av de rättigheter vilka tillförsäkras genom EKMR, där rättigheterna kan tolkas efter kontexten i landet.⁷⁰

3.2.2 *Begreppet integritet*

Det finns ingen legaldefinition av begreppet integritet och det kan vara olämpligt att försöka ge det en statisk definition.⁷¹ Begreppet behöver inte bara tolkas utifrån vem

⁶⁶ Se avsnitt 4.4.2.

⁶⁷ Lebeck (2016), *EU-stadgan om grundläggande rättigheter*, s. 139.

⁶⁸ *Söderman mot Sverige* den 12 november 2013, p. 117. Se även *von Hannover mot Tyskland* den 24 juni 2004, p. 57 och *K.U. mot Finland* den 2 december 2008, p. 49 samt Lebeck (2016), *EU-stadgan om grundläggande rättigheter*, s. 134 om normskyddsläran.

⁶⁹ *Söderman mot Sverige* den 12 november 2013, p. 81, *K.U. mot Finland* den 2 december 2008, p. 45 och Europarådet (2021), *Guide on article 8 of the European Convention on Human Rights*, s. 9.

⁷⁰ SOU 2008:43, s. 36.

⁷¹ Se exempelvis SOU 2007:22, s. 52 och prop. 2009/10:80, s. 175.

som innehar rätten utan även vilka motstående intressen som finns.⁷² Barn och vuxna har olika behov av integritet, vilket innebär att begreppet kan behöva tolkas utifrån bland annat den berörda personens ålder.⁷³ Små barn, ungdomar och vuxna kan med andra ord alla ha olika syn på vad integritet är och olika behov av att få den respekterad.⁷⁴ Att begreppet integritet måste bedömas efter vilka motstående intressen som gör sig gällande innebär också att det snarare kan definieras efter vad som *inte* är tillåtet än vad som är det. Hänsyn behöver tas både till vilken skada en företeelse kan orsaka för den personliga integriteten och den skada som kan orsakas för andra om den personliga integriteten ges företräde.⁷⁵

Mycket kortfattat kan rätten till respekt för integriteten beskrivas som en rätt att slippa bli kränkt.⁷⁶ Något mer utförligt kan rättigheten brytas ned i tre delar. För det första innefattar rätten till respekt för integriteten ett skydd för information om den enskildas personliga förhållanden, för det andra självbestämmanderätt och rätt att själv få utforma sin identitet utan inblandning från andra och för det tredje en rätt till fysisk integritet, inbegripet den kroppsliga integriteten och rätt till en skyddad fysisk sfär.⁷⁷ Med det sagt kan det konstateras att flera av de rättigheter vilka stadgas i EKMR och EU-stadgan går in i varandra med den gemensamma nämnaren att de alla kan samlas under begreppet integritet. Exempelvis fastställs i artikel 1 EU-stadgan att människans värdighet är okränkbar och ska respekteras och skyddas. Begreppet värdighet kan i sin tur anses innefatta en rätt att göra egna val och att själv få forma sin

⁷² SOU 2007:22, s. 52.

⁷³ Hughes (2012), *The child's right to privacy and article 8 European convention on human rights*, s. 457.

⁷⁴ Blecher-Prigat (2020), *Children's right to privacy*, s. 15–17. Här kan även förtydligas att rättigheterna enligt EKMR gäller såväl barn som vuxna enligt artikel 1 ("var och en") tillsammans med artikel 14 som förbjuder diskriminering däri ålder bör ingå. Ålder räknas inte uttryckligen upp som en diskrimineringsgrund i artikel 14, men listan är inte heller avsedd att vara uttömmande, se Europarådet (2020), *Explanatory Report to the Protocol no. 12 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*, p. 10.

⁷⁵ SOU 2007:22, s. 52.

⁷⁶ Schultz (2013), *Nätbat – rättigheter och möjligheter*, s. 17.

⁷⁷ Min översättning. De engelska begreppen är "[d]ecisional privacy", "[i]nformational privacy" och "[p]hysical privacy", se Unicef (2017), *Privacy, protection of personal information and reputation rights*, s. 7 och Kravchuk (2021), *Privacy as a new component of "the best interests of the child" in the new digital environment*, s. 105. Se även prop. 2009/10:80, s. 175 och 177.

identitet och självbild.⁷⁸ Artikel 1 hör alltså samman med integritetsbegreppet på så sätt att det handlar om en rätt att själv få utforma sin identitet utan inblandning från andra.⁷⁹ Rätten till skydd för information om den enskildas personliga förhållanden kan kopplas samman med artikel 8 EU-stadgan som fastställer att var och en har rätt till skydd av de egna personuppgifterna.⁸⁰ Den fysiska integriteten och rätten till en personlig sfär hör samman med rätten till respekt för privatlivet, vilken bland annat tillförsäkras genom artikel 7 EU-stadgan och artikel 8 EKMR, där den senare även innefattar en rätt till identitet och autonomi,⁸¹ vilken i sin tur hör samman med rätten att själv få utforma sin identitet, artikel 1 EU-stadgan.

3.2.3 Barnets rätt till respekt för och skydd av den mänskliga värdigheten

I artikel 1 EU-stadgan fastställs att människans värdighet är okränkbar och ska respekteras och skyddas. Åtskillnaden som görs i artikeln mellan att *skydda* och att *respektera* rätten till värdighet ger uttryck för att staten inte bara ska respektera rättigheten i det vertikala förhållandet mellan medborgaren och staten utan även skydda medborgarnas rätt horisontellt. Det senare förtydligar med andra ord statens positiva förpliktelse.⁸² Också EKMR innehåller ett skydd för människans värdighet, om än indirekt genom uttalanden i praxis om att det övergripande syftet med EKMR är att skydda den mänskliga värdigheten.⁸³ Begreppet värdighet är ett vagt begrepp som kan vara svårt att definiera och som därmed också har möjlighet att tolkas mycket brett.⁸⁴ På ett översiktligt plan kan det dock brytas ned till skydd för jämlikhet, integritet och autonomi.⁸⁵ Vad gäller skyddet för autonomin kan sägas att den innehåller en rätt att själv få utveckla sin personlighet och rätt till handlingsfrihet i vissa fall. Rätten till värdighet

⁷⁸ Frydlinger (2018), *GDPR – Juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, s. 32–34.

⁷⁹ Se även Dupé (2021), *Art 1 – Human Dignity*, s. 6–7.

⁸⁰ Mangan (2021), *Art 7 – Private Life, Home and Communications*, s. 153.

⁸¹ Europarådet (2021), *Guide on article 8 of the European Convention on Human Rights*, s. 26.

⁸² Dupré (2021), *Art 1 – Human Dignity*, s. 19. Se även avsnitt 3.2.1.

⁸³ Dupré (2021), *Art 1 – Human Dignity*, s. 8 och Lebeck (2016), *EU-stadgan om grundläggande rättigheter*, s. 206.

⁸⁴ Dupré (2021), *Art 1 – Human Dignity*, s. 4 och Lebeck (2016), *EU-stadgan om grundläggande rättigheter*, s. 209.

⁸⁵ Dupré (2021), *Art 1 – Human Dignity*, s. 16–17 och Lebeck (2016), *EU-stadgan om grundläggande rättigheter*, s. 209.

innefattar även ett skydd för integriteten, inbegripet en rätt att inte utnyttjas kommersiellt, exempelvis genom människohandel. Skydd av enskildas personuppgifter faller också in under artikel 1 EU-stadgan, men skyddas mer specifikt genom artikel 8.⁸⁶

3.2.4 Barnets rätt till respekt för privatlivet

Barnets rätt till respekt för privatlivet stadgas i artikel 7 EU-stadgan och 8 EKMR. Såväl artikel 7 som artikel 8 har varit föremål för omfattande tolkning i praxis.⁸⁷ Det är trots det inte möjligt att fastställa en uttömmande definition av begreppet privatliv, men begreppet går ihop med bland annat rätten att få forma sin egen identitet, rätt till självbestämmande och rätt till skydd av personuppgifter.⁸⁸ Begreppet ska tolkas brett och i ljuset av den såväl sociala som tekniska utvecklingen.⁸⁹ Begreppet privatliv omfattar en persons fysiska och sociala identitet, vilka bland annat består av en persons namn, etniska bakgrund och könsidentitet.⁹⁰ Rätten till privatliv innefattar även rätt att få leva privat utan oönskad uppmärksamhet och att inte privat information, där den berörda personen har en legitim förväntan om att den inte ska delas, delas utan samtycke.⁹¹ Uppgifter som hänför sig till en persons offentliga liv faller i allmänhet utanför skyddsområdet i EKMR.⁹² Det innebär att artikel 8 EKMR fastställer en form av informativt självbestämmande vad gäller spridning av uppgifter, under förutsättning att dessa uppgifter anses höra till privatlivet.⁹³

Vad gäller skyddet för avslöjande av en medborgares medicinska information diskuteras det sällan när det gäller inom familjerelationer. Den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen) har slagit fast att skyddet av medicinska uppgifter är av grundläggande betydelse för en persons åtnjutande av rätt till

⁸⁶ Lebeck (2016), *EU-stadgan om grundläggande rättigheter*, s. 214.

⁸⁷ Mangan (2021), *Art 7 – Private Life, Home and Communications*, s. 154.

⁸⁸ Europarådet (2021), *Guide on article 8 of the European Convention on Human Rights*, s. 23 och Lebeck (2016), *EU-stadgan om grundläggande rättigheter*, s. 258.

⁸⁹ Mangan (2021), *Art 7 – Private Life, Home and Communications*, s. 155, Europarådet (2021), *Guide on article 8 of the European Convention on Human Rights*, s. 23 och *Beizaras och Levickas mot Litauen* den 14 januari 2020, p. 109.

⁹⁰ Dupé (2021), *Art 1 – Human Dignity*, s. 165. Se även *Mikulic mot Kroatien* den 7 februari 2002.

⁹¹ *L.B. mot Ungern* den 12 januari 2021, p. 21.

⁹² NJA 2001 s. 409 och *Reklos och Davourulis mot Tyskland* den 15 januari 2009, p. 41–42.

⁹³ *L.B. mot Ungern* den 12 januari 2021, p. 22

respekt för privatlivet enligt artikel 8 EKMR.⁹⁴ Exempelvis har domstolen konstaterat att uppgifter om HIV-smitta är av mycket privat karaktär, och att offentliggörande av sådan information kan få förödande konsekvenser för personens privatliv och kan medföra utanförskap.⁹⁵ Även situationen då sjukvården delat uppgifter till en åklagarkammare om att personer, tillhörande ett visst religiöst samfund, vägrat motta blodtransfusioner har ansetts kränka rätten till privatliv enligt artikel 8.⁹⁶ Det saknas dock vägledning för hur skyddet för information om barnets hälsotillstånd kan göras gällande i horisontella relationer vid sharenting.

Europadomstolen har vidare konstaterat att en persons utseende utgör en av de främsta egenskaperna hos en individs personlighetsdrag, då det avslöjar personens unika egenskaper och särskiljer vederbörande från andra. Vidare har domstolen fastställt att fotografering och spridning av bilder på barn utan vårdnadshavarens samtycke kan utgöra en kränkning av artikel 8 EKMR.⁹⁷ I det fall vårdnadshavaren inte samtyckt till en tredje persons fotografering av barnet har det inte behövt vara fråga om att barnet exponerats i någon särskilt utsatt situation för att artikel 8 ska anses vara kränkt.⁹⁸ Domstolen har dock inte uttalat sig angående hur barnets rätt till privatliv ska bedömas när det är vårdnadshavaren själv som har publicerat det integritetskränkande materialet av barnet.

3.2.5 Barnets rätt till skydd av personuppgifterna

Barnets rätt till skydd av sina personuppgifter enligt artikel 8 EU-stadgan utgör ett mer långtgående skydd än rätten till privatliv, även om dessa två är nära sammanflätade och i många delar överlappande.⁹⁹ Artikel 8 fastställer en informationell autonomi där medborgarna ges rätt att själva bestämma över sina personuppgifter. Denna

⁹⁴ Se bland annat *Z. mot Finland* den 25 februari 1997, p. 95 och *Avilkina m.fl. mot Ryssland* den 6 juni 2013, p. 45.

⁹⁵ *Z. mot Finland* den 25 februari 1997, p. 96.

⁹⁶ *Avilkina m.fl. mot Ryssland* den 6 juni 2013, p. 48–49 och 53–54.

⁹⁷ *von Hannover mot Tyskland (nr 2)* den 7 februari 2014, p. 109, *Bogomolova mot Ryssland* den 20 juni 2017 och Europarådet (2021), *Guide on article 8 of the European Convention on Human Rights*, s. 45.

⁹⁸ *Reklos och Davorurlis mot Tyskland* den 15 januari 2009, p. 41–42.

⁹⁹ Dupé (2021), *Art 1 – Human Dignity*, s. 177–189 och Lebeck (2016), *EU-stadgan om grundläggande rättigheter*, s. 279. Se även Artikel 29-gruppen (2007), *Yttrande 4/2007 om begreppet personuppgifter*, s. 7.

rätt är dock inte absolut; personuppgifter kan i vissa situationer insamlas, bearbetas, lagras och spridas utan samtycke. Artikel 8 EU-stadgan har ett nära samband med GDPR men själva artikeln i sig är inte horisontellt tillämplig.¹⁰⁰

3.3 Vårdnadsansvar, självbestämmanderätt och barnets bästa

3.3.1 Vårdnadsansvaret och barnets bästa

Att alla ska ha rätt att, åtminstone i viss mån, själv få utforma sin identitet är kanske, särskilt i ljuset av de rättigheter vilka redogjorts för ovan, en självklarhet.¹⁰¹ Att få utforma sin identitet är dessutom en viktig del av barndomen. Barnets rätt att själv få fatta beslut i frågor som rör barnet är trots det, kanske av naturliga skäl, begränsad.¹⁰² Staten har inte bara gett vårdnadshavaren en rätt utan även en *skyldighet* att fatta beslut i frågor som rör barnet, 6 kap. 11 § FB.

Vid barnets vårdnad ska vårdnadshavaren låta sig *vägledas* av vad som är barnets bästa enligt artikel 18 barnkonventionen. Vårdnadshavaren ska således inte bara ta hänsyn till de egna intressena i beslut som rör barnet. Det finns ingen klar definition av begreppet *barnets bästa* och det beskrivs inte närmare i konventionen. Under framtagandet av barnkonventionen väcktes förslag om att redan i konventionstexten redogöra för mer utförligt vad barnets bästa består i.¹⁰³ I den slutgiltiga utformningen av konventionen infördes ingen närmare förklaring av begreppet; i stället är barnets bästa avsett att vara ett dynamiskt begrepp som ska tolkas efter det specifika sammanhanget.¹⁰⁴

FN:s barnrättskommitté uttalade sig 2021 om hur barnkonventionen gör sig gällande för barn på internet. Kommittén konstaterade att internet kan utgöra ett

¹⁰⁰ Lebeck (2016), *EU-stadgan om grundläggande rättigheter*, s. 305.

¹⁰¹ Se artikel 1 EU-stadgan och artikel 8 EKMR tillsammans med Europarådet (2021), *Guide on article 8 of the European Convention on Human Rights*, s. 60 ff. Se även avsnitt 3.2.

¹⁰² Plunkett (2019), *Sharenthood: why we should think before we talk about our kids online*, s. 18. Se även avsnitt 3.3.2 och 4.4.2.2 om varför barnets självbestämmanderätt har begränsats.

¹⁰³ Freeman (2007), *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 3: The Best Interests of the Child*, s. 50.

¹⁰⁴ Kravchuk (2021), *Privacy as a new component of "the best interests of the child" in the new digital environment*, s. 101–102 och FN:s barnrättskommitté (2013), *General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)*, s. 3 p. 2 och s. 5 p. 11.

medel för barn att tillvarata sina rättigheter, samtidigt som det kan utgöra en risk för kränkning eller övergrepp.¹⁰⁵ Barnrättskommittén betonade att barnets rättigheter måste respekteras, skyddas och uppfyllas på internet, även då det inte används av barnet självt.¹⁰⁶ Kommittén framhöll vidare att barnets rätt till privatliv inte bara kan äventyras genom att företag samlar in och behandlar information om dem, utan även genom vårdnadshavarnas internetpubliceringar. Sådan information kan bestå av bilder på barnet, uppgifter om var barnet befinner sig eller uppgifter om barnets namn, hälsotillstånd och känslor.¹⁰⁷

Eftersom vårdnadshavarna, enligt artikel 18 barnkonventionen, vid vårdnad och uppfostran ska låta sig vägledas av vad som bedöms vara barnets bästa behöver det utredas om begreppet barnets bästa enligt barnkonventionen omfattar någon av de rättigheter som sharenting riskerar att kränka. Dit hör framför allt barnets värdighet, rykte och integritet. Medan barnets bästa som begrepp är relativt tydligt i frågor som gäller barnets hälsa och utveckling, hemvist och bevarande av familjeband säger den desto mindre om avslöjande av privat information på internet.¹⁰⁸ Bedömningen av vad som utgör barnets bästa vid sharenting är således komplex. Dels då barnets bästa är ett dynamiskt begrepp vilket ska tolkas efter det specifika sammanhanget, och hänsyn ska därmed tas till den kulturella och sociala kontexten. Dels då bedömningen av vad som är barnets bästa, och vad som kan skada barnets rykte, riskerar att bli en subjektiv bedömning där vårdnadshavarens åsikt möjligtvis väger tungt.¹⁰⁹ För att barnets integritet och rykte på internet över huvud taget ska beaktas enligt principen krävs dessutom att integriteten och ryktet på internet utgör *en del* av begreppet barnets bästa. På grund av att barnets bästa utformats just som ett dynamiskt begrepp, där en fast definition undvikits, är det möjligt. Genom att barnets integritet och rykte på

¹⁰⁵ FN:s barnrättskommitté (2021), *General comment No. 25 (2021) on children's rights in relation to the digital environment*, s. 1 p. 3.

¹⁰⁶ *Ibid.*, s. 1 p. 4.

¹⁰⁷ *Ibid.*, s. 11.

¹⁰⁸ Kravchuk (2021), *Privacy as a new component of "the best interests of the child" in the new digital environment*, s. 115.

¹⁰⁹ *Ibid.*, s. 115.

internet blir en del av begreppet barnets bästa måste vårdnadshavaren beakta principen vid beslut av vilken typ av information som ska publiceras på internet.¹¹⁰ Det saknas dock prejudicerande uttalanden som fastställer att barnets rätt till respekt för integriteten och skydd för ryktet på internet ingår i begreppet barnets bästa.¹¹¹

3.3.2 Barnets självbestämmanderätt

I praktiken innebär barnets begränsade rättshandlingsförmåga och självbestämmanderätt att barn, som huvudregel, saknar möjlighet att själv förfoga över sina tillgångar eller att ingå avtal, 9 kap. 1 § FB. För att ett barn ska kunna ingå avtal krävs vårdnadshavarens samtycke.¹¹² Skyddet har ansetts nödvändigt då barn, på grund av sin omognad, saknar förmåga att bedöma konsekvenserna av sitt handlande och att tillvarata sin rätt.¹¹³

Men att alla personer under 18 år är omogna och saknar förmåga att bedöma konsekvenserna av sitt handlande stämmer såklart inte. Samtidigt som det i 6 kap. 11 § FB stadgas att vårdnadshavaren har en skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter fastställs även att vårdnadshavaren ska, i takt med barnets stigande ålder och mognad, ta allt större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål i frågor som gäller barnets personliga angelägenheter.¹¹⁴ I vissa situationer kan det tänkas att barnets åsikt inte endast ska beaktas, utan att barnet ska få besluta själv. I förarbetena till 6 kap. 11 § (som härstammar från början av 1980-talet) nämns sociala medier av naturliga skäl inte. Det konstateras däremot att det i vissa frågor ter sig naturligt att barnet får bestämma helt själv. Det gäller främst i vardagliga och enkla

¹¹⁰ Kravchuk (2021), *Privacy as a new component of "the best interests of the child" in the new digital environment*, s. 115. Undersökningar har även visat att barn *behöver* integritet i vissa former, se Blecher-Prigat (2020), *Children's right to privacy*, s. 15.

¹¹¹ Den intresserade läsaren kan läsa mer om hur barnets rätt till respekt för integriteten skulle kunna rymmas inom begreppet barnets bästa i Kravchuk (2021), *Privacy as a new component of "the best interests of the child" in the new digital environment*.

¹¹² Se 9 kap. 6 § FB. Av paragrafen framgår inte vem som ska godkänna att den omyndige ingår avtalet, normalt torde det dock vara vårdnadshavarens uppgift, se Rystedt (2018), *Föräldrabalk (1949:381) 9 kap. 6 §*.

¹¹³ Saldeen (2013), *Barn- och föräldrarätt*, s. 299.

¹¹⁴ Se även artikel 5 och 12 barnkonventionen.

frågor och där det är lämpligt med hänsyn till barnets mognad.¹¹⁵ Barnets självbestämmanderätt och vårdnadshavarens rätt att besluta i frågor som rör barnet diskuteras utförligt utifrån möjligheten att samtycka till behandling av personuppgifter i GDPR i avsnitt 4.4.2 och 4.4.5.

3.4 Vårdnadshavarens yttrandefrihet

Vårdnadshavarens publicering av information på internet behöver inte bara vara en fråga om barnets rättigheter enligt EU-stadgan och EKMR samt vårdnadshavarens ansvar enligt FB och barnkonventionen. Sharenting aktualiserar dessutom vårdnadshavarens yttrandefrihet vilken tillförsäkras genom artikel 11 EU-stadgan och artikel 10 EKMR. På nationell nivå skyddas yttrandefriheten även genom 1 kap. 1 § regeringsformen (1974:152) (RF) tillsammans med 2 kap. 1 §. Där framgår dels att det svenska folkstyret bygger på en fri åsiktsbildning, dels att var och en gentemot det allmänna är tillförsäkrad yttrandefrihet. Yttrandefriheten innebär en frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor. För att ett yttrande ska falla in under yttrandefrihetsskyddet krävs att det är fråga om ett offentligt yttrande, det vill säga ett yttrande som vänder sig till en bredare publik,¹¹⁶ vilket följer av att yttrandefriheten är tillförsäkrad gentemot *det allmänna*. Det förklaras av att yttrandefrihetsskyddet syftar till att fungera som medel för att kritisera och ifrågasätta styrande politiker och andra makthavare.¹¹⁷ Den stadgade yttrandefriheten ger emellertid inte något oinskränkt skydd. I stället finns det många exempel på situationer då staten har inskränkt yttrandefriheten, till exempel genom sekretessregler och inom straffrätten.¹¹⁸ Sådana begränsningar får inte ske godtyckligt utan måste vara förankrade i lag, och får endast göras om de är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Vidare får begränsningen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål vilka föranlett den, och den får inte heller utgöra ett hot mot

¹¹⁵ Prop. 1981/82:168, s. 25.

¹¹⁶ Axberger (2019), *Yttrandefrihetsgrundlagarna: yttrandefrihetens gränser efter 2019 års grundlagsreform*, s. 42.

¹¹⁷ Lundell & Strömberg (2019), *Handlingsoffentlighet och sekretess*, s. 11.

¹¹⁸ Se exempelvis 1 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och 5 kap. 1 § brottsbalken (1962:700).

den fria åsiktsbildningen. Begränsningar får dessutom inte göras enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning.¹¹⁹

Det finns situationer då det kan tänkas att barnets rätt till integritet, och därigenom rätt att slippa få integritetskänsligt material om sig delat på internet, kolliderar med vårdnadshavarens rätt att få yttra sig.¹²⁰ Det finns inget givet svar på frågan om vilken av yttrandefriheten och rätten till privatliv som ska ges företräde vid en konflikt. Europarådet har uttalat att artiklarna 8 och 10 EKMR ska ges samma värde och att de därför inte kan rangordnas hierarkiskt.¹²¹ Både tolkningen av om inskränkningen är nödvändig i ett demokratiskt samhälle och avvägningen mellan rätten till privatliv i artikel 8 och rätten till yttrandefrihet i artikel 10 måste bedömas utifrån de rådande omständigheterna i varje fall. Vidare ges staterna en viss frihet och egen tolkningsmarginal vid bedömningen.¹²²

¹¹⁹ 2 kap. 20–23 §§ RF.

¹²⁰ Se mer om hur vårdnadshavarens yttrandefrihet tar sig uttryck vid sharenting i avsnitt 4.2.4.

¹²¹ Europarådet (1998), *Resolution on the Right to privacy*, p. 11 och Europarådet (2021), *Guide on article 10 of the European Convention on Human Rights*, s. 27.

¹²² NJA 2001 s. 409.

4 GDPR

4.1 Introduktion

De två föregående kapitlen har redogjort för vad sharenting är, dess risker och vilka rättigheter som kan komma att vägas med och mot barnets rätt till skydd av sina personuppgifter enligt GDPR. I det kommande kapitlet redogörs utförligt för hur GDPR gör sig gällande vid sharenting i syfte att besvara uppsatsens frågeställningar. Kapitlet inleds med att förordningens materiella tillämpningsområde beskrivs och analyseras utifrån hur det gör sig gällande vid sharenting. Sedan behandlas förordningens undantagsbestämmelser för personuppgiftsbehandling av privat natur och för journalistiska ändamål. Även de grundläggande principerna för personuppgiftsbehandling utreds, där bland annat vårdnadshavarens roll som personuppgiftsansvarig berörs. Kapitlet innehåller också en utförlig analys av vårdnadshavarens möjlighet att behandla barnets personuppgifter med samtycke, avtal eller berättigat intresse som laglig grund och behandling av känsliga uppgifter. Slutligen redogörs för barnets rätt att få sina uppgifter raderade.

4.2 Tillämpningsområde

4.2.1 Personuppgift

För att GDPR ska vara tillämplig krävs att det är fråga om behandling av en *personuppgift*. Enligt förordningens artikel 4(1) är en personuppgift (1) varje *upplysning* (2) som *anser* en (3) *identifierad* eller *identifierbar* (4) *fysisk person*.

Vad gäller begreppet (1) varje *upplysning* kan man göra skillnad mellan upplysningens innehåll och format. Vad gäller *innehållet* så omfattas information som rör en individs privat- eller familjeliv.¹²³ Begreppet privat- och familjeliv ska tolkas brett,¹²⁴ och även information som inte är av rent privat karaktär kan omfattas, exem-

¹²³ Artikel 29-gruppen (2007), *Yttrande 4/2007 om begreppet personuppgifter*, s. 6–7.

¹²⁴ *Ibid.*, s. 7. Av skäl 4 GDPR framgår att förordningen syftar till att särskilt respektera och iaktta skyddet för privat- och familjelivet.

pelvis information knuten till personens yrkesutövning eller liknande.¹²⁵ Det är inte endast objektiva uppgifter som kan utgöra personuppgifter, utan även subjektiva uppgifter som beskriver en persons egenskaper eller värderingar kan omfattas.¹²⁶ Det visar vilken stor volym av upplysningar som kan delas av en vårdnadshavare på sociala medier där det kan förekomma att ett barns egenskaper eller känslor beskrivs. Upplysningen kan ha varierande *format*, det kan exempelvis vara fråga om fotografier, ljudklipp eller videor.¹²⁷

För att det ska vara fråga om en personuppgift krävs vidare att uppgiften (2) *avser* en (4) *fysisk person*. Det får inte vara en juridisk person och personen måste vara född och levande för att omfattas av skyddet i GDPR.¹²⁸ Kravet på att upplysningen ska *avse* den fysiska personen är uppfyllt så fort upplysningen på grund av sitt innehåll, syfte eller verkan är knuten till en bestämd person.¹²⁹ Det förstnämnda, att upplysningen på grund av sitt *innehåll* är knuten till en bestämd person, borde vara det vanligaste vad gäller publiceringar på sociala medier. I allmänna ordalag kan man uttrycka det som att upplysningen *handlar* om personen i fråga. En bild på eller information om ett barn som publiceras på sociala medier handlar såklart om barnet, och upplysningen *avser* därför detsamma. Vad gäller upplysningens *syfte* kan sägas att upplysningen anses vara knuten till en bestämd person när den syftar till att ”bedöma, behandla på ett särskilt sätt eller påverka en enskild persons ställning eller utträdande.”¹³⁰ Kravet på att upplysningen ska *avse* en person är även uppfyllt när resultatet av användningen sannolikt kommer att få *inverkan* på en persons rättigheter och intressen. Personen vars uppgifter behandlas ska alltså bemötas annorlunda än andra

¹²⁵ Öman (2019), *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, s. 59–60 och Törngren, *Kommentar till GDPR artikel 4*.

¹²⁶ Wendleby (2020), *Dataskyddsförordningen GDPR: För dataskyddsombud och andra ansvariga*, s. 29 och Törngren, *Kommentar till GDPR artikel 4*.

¹²⁷ Frydlinger (2018), *GDPR – Juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, s. 45, Öman (2019), *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, s. 64 och Edmar (2021), *Internetpubliceringar och sociala medier – En juridisk vägledning*, s. 144.

¹²⁸ Skäl 14 och 27 GDPR, Öman (2019), *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, s. 58 och Wendleby & Wetterberg (2019), *Dataskyddsförordningen GDPR Förstå och tillämpa i praktiken*, s. 42.

¹²⁹ Mål C-434/16, *Nowak*, p. 35. Se även Öman (2019), *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, s. 60.

¹³⁰ Artikel 29-gruppen (2007), *Yttrande 4/2007 om begreppet personuppgifter*, s. 10.

på grund av personuppgiftsbehandlingen.¹³¹ Den typ av uppgift som diskuteras i uppsatsen, delning av exempelvis bilder på barn, utgör innehåll som är knutet till – *handlar om* – en bestämd person – barnet.

Vidare råder det knappast något tvivel om att dessa bilder på eller information om barnet porträtterar (3) en *identifierad* eller *identifierbar* person. Även om det säkert kan förekomma situationer då det kan ifrågasättas om barnet som exponeras verkligen kan identifieras torde det i de allra flesta fall stå klart att barnet i fråga åtminstone kan identifieras. Som exempel på identifieringsmedel ges i artikel 4 GDPR namn och lokaliseringssuppgifter. Ofta framgår vårdnadshavarens, och inte sällan även barnets, fulla namn och boendeort. Av innehållet på kontot kan det vara möjligt att ta reda på exakt vilken adress barnet bor på eller på vilken förskola eller skola barnet går. Barnets födelsedatum kan också framgå, då vårdnadshavare inte sällan uppmärksammar barnets födsel eller födelsedagar. Dessa uppgifter kan, var och en för sig, göra att barnet kan identifieras och särskiljas från andra personer som delar barnets namn.

När en vårdnadshavare publicerar bilder på eller annan information om sitt barn på sociala medier är det alltså en (1) *upplysning*, vilken (2) *avser* en (4) *fysisk person*. Personen är ofta antingen (3) *identifierad* eller *kan identifieras*. Det är med andra ord fråga om en personuppgift.

4.2.2 Behandling

För att förordningen ska vara tillämplig räcker det inte att det är fråga om en personuppgift; personuppgiften behöver även *behandlas* enligt artikel 2 GDPR. Frågan är därför om publiceringar på sociala medier kan vara att betrakta som en behandling av personuppgifter i förordningens mening. Begreppet definieras i artikel 4 GDPR, där behandling bland annat anses vara lagring, bearbetning eller ändring och spridning eller tillhandahållande av personuppgifter på annat sätt. Det spelar ingen roll om det är en fysisk eller juridisk person som behandlar personuppgifterna.¹³² I fråga om *sharenting* sprids personuppgifterna från vårdnadshavaren till andra när uppgifterna

¹³¹ Artikel 29-gruppen (2007), *Yttrande 4/2007 om begreppet personuppgifter*, s. 11.

¹³² Edmar (2021), *Internetpubliceringar och sociala medier – En juridisk vägledning*, s. 143.

publiceras på sociala medier. Det är med andra ord fråga om en behandling av personuppgifterna.

Vidare behöver behandlingen företas *helt* eller *delvis på automatisk väg*, alternativt behöver personuppgifterna *ingå eller komma att ingå i ett register*. Eftersom bilder och andra uppgifter på sociala medier varken ingår eller normalt är avsedda att ingå i ett register behöver publiceringen medföra att uppgifterna företas på helt eller delvis automatisk väg.¹³³ Personuppgifter på en dator, som kan brytas ned i kod, är i regel företagna på automatisk väg.¹³⁴ Publicering av personuppgifter på en hemsida har ansetts vara företagen på åtminstone delvis automatisk väg.¹³⁵ Av det sagda kan konstateras att när en vårdnadshavare publicerar personuppgifter på sociala medier är dessa behandlade och företagna på (åtminstone) delvis automatisk väg.

4.2.3 Privatundantaget

Att det är fråga om behandling av en personuppgift är emellertid inte tillräckligt för att göra förordningen tillämplig. Enligt artikel 2(2)(c) GDPR undantas nämligen ”fysiska personers behandling av personuppgifter som led i verksamhet som är helt och hållet privat eller har samband med personens hushåll och därmed saknar koppling till yrkes- eller affärsmässig verksamhet” (i fortsättningen kallat privatundantaget¹³⁶). Undantaget ska, med hänsyn till GDPR:s ändamål – att skydda grundläggande fri- och rättigheter, tolkas restriktivt.¹³⁷ Redan av artikelns ordalydelse framgår att behandlingen måste vara ett led i en verksamhet som är *helt och hållet* privat, och att den måste

¹³³ För att uppgifterna ska anses ingå eller komma att ingå i ett register krävs att samlingen innehåller information om mer än en person. Vidare ska samlingen vara strukturerad på så vis att den ska vara anordnad efter ett visst system. Se Öman (2019), *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, s. 37 ff.

¹³⁴ Törngren, *Kommentar till GDPR artikel 2*.

¹³⁵ Öman (2019), *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, s. 34. Se även mål C-101/01, *Lindqvist*, p. 26, som visserligen gällde den äldre datakonventionen, men där domstolen konstaterade att ”åtgärden att lägga ut uppgifter på en webbsida innefattar, enligt de tekniska dataprocesser som för närvarande tillämpas, överföring av denna sida till en server samt de åtgärder som är nödvändiga för att göra sidan i fråga tillgänglig för personer som har kopplat upp sig på Internet. Dessa transaktioner görs åtminstone delvis på automatisk väg.” Detsamma torde gälla förordningen.

¹³⁶ Undantaget kallas ibland även för hushållsundantaget, se exempelvis Öman (2019), *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, s. 43 och Westman, *Kommentar till GDPR artikel 2(2)(c)*.

¹³⁷ Törngren, *Kommentar till GDPR artikel 2*.

sakna koppling till yrkes- eller affärsmässig verksamhet för att omfattas av privatundantaget. Det är viktigt att betona att det inte är själva uppgifterna som behandlas som ska vara av privat karaktär, utan verksamheten i vilken de behandlas.¹³⁸

I fråga om det motsvarande undantaget i dataskyddskonventionen har ett stort antal tredjehandskontakter, till exempel följare eller vänner på plattformen, ansetts vara en indikation på att privatundantaget inte var tillämpligt.¹³⁹ Europeiska unionens domstol (EU-domstolen) har även uttalat att undantaget i dataskyddsdirektivet ska ”tolkas så, att det endast avser sådan verksamhet som utgör en del av enskildas privat- eller familjeliv, vilket uppenbart inte är fallet i fråga om sådan behandling av personuppgifter som består i att de offentliggörs på Internet och därmed blir åtkomliga för ett obestämt antal personer.”¹⁴⁰ Enligt skäl 18 GDPR *kan* dock ”aktivitet i sociala nätverk” omfattas av undantaget, vilket har lett till delade meningar om huruvida privatpersoners användning av sociala medier omfattas av privatundantaget när kontot når ett obestämt antal personer.¹⁴¹ EU-domstolen har inte uttalat sig om hur privatundantaget i GDPR ska tolkas.

Den europeiska dataskyddsstyrelsen har däremot yttrat sig om hur privatundantaget gör sig gällande vid behandling av personuppgifter genom videoenheter. Dataskyddsstyrelsen framhöll att undantaget i fråga om videoövervakning måste tolkas *snävt* och hänvisade till EU-domstolens dom där privatundantaget inte ansetts vara tillämpligt när uppgifter offentliggjorts på internet och blivit tillgängliga för ett obestämt antal personer.¹⁴² Dataskyddsstyrelsens uttalande indikerar att tolkningen av

¹³⁸ SOU 2004:6, s. 160.

¹³⁹ Artikel 29-gruppen (2007), *Yttrande 4/2007 om begreppet personuppgifter*, s. 6 och Integritetsskyddsmyndigheten (2021), *Är jag ansvarig för det jag publicerar på sociala medier?*. Se även RH 2004:51 och SOU 2004:6, s. 160.

¹⁴⁰ Min kursivering. Mål C-101/01, *Lindqvist*, p. 47. Se även mål C-73/07, *Satamedia*.

¹⁴¹ Se exempelvis Holtz (2018), *Den allmänna dataskyddsförordningen – några anmärkningar*, s. 244 som menar att slutsatserna i målet C-101/01, *Lindqvist*, fortfarande är aktuella. Se även Törngren, *Kommentar till GDPR artikel 2* och Öman (2019), *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, s. 43. Se dock Wendleby & Wetterberg (2019), *Dataskyddsförordningen GDPR Förstå och tillämpa i praktiken*, s. 29 som menar att det av skäl 18 ”kan utläsas att privatpersoners agerande på egna hemsidor [...] och i sociala medier ofta kan anses vara för privat bruk, även om innehållet riktar sig till en stor krets av obestämda personer.”

¹⁴² Europeiska dataskyddsstyrelsen (2019), *Riktlinjer 3/2019 för behandling av personuppgifter genom videoenheter*, p. 12.

privatundantaget i tidigare praxis står sig även i förhållande till GDPR. Likaså har IMY:s generaldirektör nyligen i ett blogginlägg kort förklarat att myndighetens uppfattning är att personuppgiftsbehandlingen vid sharenting, när barnets personuppgifter delas till en bredare krets, inte är att anse som behandling av rent privat natur, likaså om det finns kommersiella intressen bakom behandlingen.¹⁴³

Att kontoinnehavaren vid kommersiell sharenting, det vill säga när det finns ett kommersiellt intresse bakom behandlingen, inte behandlar personuppgifterna i en ”helt och hållet privat” verksamhet eller en verksamhet som saknar koppling till yrkes- eller affärsmässig verksamhet står nog ofta helt klart. Jag menar dock att det i vissa situationer kan vara svårt att skilja på om ett konto är kommersiellt eller inte. Jag vill påminna om den definition av kommersiell sharenting som presenterades inledningsvis, där kommersiell sharenting konstaterades innebära att en vårdnadshavare delar sitt barns personuppgifter i syfte att generera en inkomst. Det behöver inte vara fråga om en omedelbar ekonomisk vinning utan kan även vara en strävan efter *framtida* ekonomisk vinning.¹⁴⁴ Min uppfattning är att det är positivt att begreppet kommersiell sharenting även inkluderar strävan efter framtida ekonomisk vinning då kontoinnehavaren, om den önskar att i framtiden generera en inkomst genom kontot, då rimligtvis vill dela innehållet till en så stor krets människor som möjligt för att maximera kontots räckvidd och därmed även inkomstmöjligheterna. Huruvida kontoinnehavaren har en strävan efter en framtida ekonomisk vinning tror jag dock blir svårt att visa. Av den anledningen vore det därför olyckligt att göra allt för stor skillnad mellan ”vanlig” och kommersiell sharenting vilket skulle bli fallet om tillämpligheten av privatundantaget baserades på just det. Det skulle kunna medföra en risk för att man målar in sig i ett hörn där konton i framtiden *måste* klassificeras som kommersiella eller icke-kommersiella, vilket kan vara svårt.

Med hänsyn till det ovan sagda är jag av uppfattningen att uttalandet i skäl 18 *inte* ska tolkas som att *all* aktivitet som saknar direkt koppling till yrkes- eller affärsmässig

¹⁴³ Lindgren Schelin (2022), *Det finns gränser för vad föräldrar får publicera om sina barn på nätet*.

¹⁴⁴ Se avsnitt 2.2.

verksamhet på sociala medier medför att privatundantaget kan tillämpas. Med hänsyn till att syftet med GDPR bland annat är att skydda den registrerades integritet är det rimligt att förordningen ska, så som dataskyddsdirektivet skulle, beaktas när en person behandlar andras personuppgifter på sociala medier och uppgifterna kan nå ett stort antal människor. Även om kretsen är bestämd genom en publicering i en stängd grupp är min uppfattning att undantaget inte är tillämpligt om mottagarkretsen består av personer utanför vårdnadshavarens rent personliga kontaktnät eller om publiceringen medför en stor risk för att uppgifterna sprids utanför gruppen. En sådan tolkning skulle innebära att många kontoinnehavare på sociala medier måste anpassa sig till de i GDPR uppställda reglerna vid behandling av personuppgifter. Med andra ord måste många vårdnadshavare beakta GDPR vid behandling av barnets personuppgifter på internet. En annan tolkning skulle innebära att ingen hänsyn tas till den obalans som kan finnas inom hushållet mellan barnets och vårdnadshavarens intressen, trots att barnets integritet äventyras i stor utsträckning när dennes personuppgifter delas till ett obestämt, potentiellt stort, antal människor.¹⁴⁵

4.2.4 Yttrandefrihet

4.2.4.1 Allmänt om GDPR och yttrandefriheten

Enligt artikel 85 GDPR ska medlemsstaterna i lag förena rätten till integritet i enligt GDPR med yttrande- och informationsfriheten, inbegripet behandling som sker för journalistiska ändamål. Enligt andra stycket ska medlemsstaterna vidare fastställa undantag från förordningens andra till sjunde och nionde kapitel för behandling som sker för journalistiska ändamål om det är nödvändigt för att förena rätten till integritet med yttrande- och informationsfriheten. Dessa bestämmelser ska vidare enligt tredje stycket anmälas av medlemsstaterna till kommissionen.

Förordningens förhållande till yttrandefriheten förklaras närmare genom skäl 153 där det framgår att medlemsstaterna ska sammanjämka rätten till skydd av person-

¹⁴⁵ Se Donovan (2020), 'Sharenting': *The Forgotten Children of the GDPR*, s. 39 och Gligorijevic (2019), *Children's Privacy: The Role of Parental Control and Consent*.

uppgifterna enligt GDPR med rätten till yttrande- och informationsfrihet genom nationell lagstiftning. Rätten till yttrandefrihet ska enligt samma skäl ges en bred tolkning. Även av skäl 4 framgår att rätten till skydd av personuppgifterna enligt EU-stadgan, och i förlängningen också regleringen i GDPR, ska vägas mot andra grundläggande rättigheter enligt proportionalitetsprincipen.¹⁴⁶ Skyddet enligt GDPR är därmed inte oinskränkt. Avvägningen mellan å ena sidan rätten till skydd av personuppgifterna och respekt för privatlivet och å andra sidan yttrande- och informationsfriheten är med andra ord flexibel och kan därför se olika ut i olika länder.¹⁴⁷ I Sverige har yttrandefrihetsgrundlagen getts ett absolut företräde genom 1 kap. 7 § första stycket dataskyddslagen. Där framgår att varken GDPR eller dataskyddslagen ska tillämpas i den utsträckning det skulle stå i strid med bland annat yttrandefrihetsgrundlagen.

4.2.4.2 Särskilt om undantaget för journalistiska ändamål

Enligt artikel 85(2) GDPR ska medlemsstaterna som sagt fastställa undantag eller avvikelser från vissa delar av GDPR för behandling som sker av journalistiska ändamål om det är nödvändigt för att förena GDPR med rätten till yttrande- och informationsfrihet. I Sverige har ett sådant undantag införts genom att i 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen stadgas att artiklarna 5–30 och 35–50 GDPR samt 2–5 kap. dataskyddslagen inte ska tillämpas vid behandling av personuppgifter för journalistiska ändamål.

Varken EU-domstolen eller Högsta domstolen (HD) har uttalat sig om hur avvägningen mellan yttrandefriheten, genom undantaget för journalistiska ändamål, och rätten till skydd av personuppgifterna ska göras enligt GDPR vid sharenting. Till skillnad från dataskyddsdirektivet, där det i artikel 9 stadgades att medlemsstaterna ska besluta om undantag och avvikelser med avseende på behandling som sker *uteslutande* för journalistiska ändamål, ska medlemsstaterna numera besluta om undantag eller

¹⁴⁶ Se artikel 1(2) där det framgår att GDPR avser att skydda fysiska personers grundläggande rättigheter och friheter, särskilt rätten till skydd av personuppgifter.

¹⁴⁷ Brinnen, *Kommentar till GDPR artikel 85*.

avvikelser med avseende på behandling av uppgifter som *sker för journalistiska ändamål*.¹⁴⁸ Med hänsyn till de små skillnaderna mellan dataskyddsförordningen och GDPR i fråga om undantaget för journalistiska ändamål bör det som sägs nedan om tolkningen av undantaget enligt dataskyddsdirektivet även vara tillämpligt i fråga om GDPR.¹⁴⁹

EU-domstolen har fastslagit att all behandling av personuppgifter på internet inte är att betrakta som behandling för journalistiska ändamål och att undantaget är teknikneutralt.¹⁵⁰ Dessutom har det även konstaterats att journalistik, med hänsyn till vikten av yttrandefrihet i ett demokratiskt samhälle, ska tolkas i vid mening. I syfte att balansera skyddet av personuppgifterna mot yttrandefriheten får skyddet av personuppgifterna inte gå utöver vad som är strikt nödvändigt.¹⁵¹ Det krävs därför inte att den som behandlar uppgifterna är journalist för att undantaget ska vara tillämpligt.¹⁵² Det krävs däremot att uppgifterna behandlas i syfte att *sprida information, åsikter eller idéer till allmänheten*.¹⁵³ I NJA 2001 s. 409 framhöll HD att en publicering på en hemsida, där hemsidan hade som syfte att informera, utöva kritik och väcka debatt om samhällsfrågor av betydelse för allmänheten, låg ”väl inom ramen” för ett journalistiskt ändamål. Begreppet tog enligt domstolen sikte på ”vikten av en fri informationsspridning i frågor av betydelse för allmänheten eller för grupper av människor och en fri debatt i samhällsfrågor.” Oavsett om hemsidan hade till syfte att vara journalistisk eller inte betonade domstolen dock att själva personuppgifterna inte fick

¹⁴⁸ Jämför artikel 9 dataskyddsdirektivet och artikel 85 GDPR. Se dock skäl 153 GDPR där begreppet ”uteslutande” används.

¹⁴⁹ Kranenborg (2020), *Article 85. Processing and freedom of expression and information*, s. 1209. Se även Axberger (2019), *Yttrandefrihetsgrundlagarna: yttrandefrihetens gränser efter 2019 års grundlagsreform*, s. 235, Öman (2019), *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, s. 619, Seipel (2001), *Webben och yttrandefriheten*, s. 413 och Brinnen, *Kommentar till GDPR artikel 85*.

¹⁵⁰ Mål C-345/17, *Buivids*, p. 55–58 och mål C-73/07, *Satamedia*, p. 60. Hela förordningen är avsedd att vara teknikneutral enligt skäl 15 GDPR.

¹⁵¹ Mål C-73/07, *Satamedia*, p. 56. Se även NJA 2001 s. 409 och Öman (2019), *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, s. 618.

¹⁵² Mål C-345/17, *Buivids*, p. 55 och 58. Se även NJA 2001 s. 409 där domstolen konstaterade att rätten att sprida uppgifter inte kan vara begränsat till någon viss grupp av människor utan måste gälla var och en enligt artikel 10 EKMR.

¹⁵³ Öman (2019), *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, s. 618 och mål C-73/07, *Satamedia*, p. 62.

vara av rent privat karaktär. Med andra ord räcker det inte att *hemsidan* syftar till att väcka debatt om inte *personuppgifterna* som sådana också gör det. Det ovanstående innebär däremot att personuppgifter i frågor av samhälls- eller allmänintresse kan spridas i syfte att informera, kritisera eller debattera med stöd av undantaget för journalistiska ändamål.

Ett liknande synsätt vad gäller själva uppgifternas bidrag till frågan om vad som är av samhälls- eller allmänintresse återfinns i målet *Krone Verlag GmbH mot Österrike* där ett barn, som inte var en offentlig person, exponerats med namn och bild efter att ett vårdnadsärende uppmärksammats medialt. Domstolen betonade att själva ärendet som sådant visserligen var av allmänt intresse och kunde ge upphov till offentlig debatt, men att kunskap om de inblandades identiteter inte var nödvändig för att förstå detaljerna i fallet, varför yttrandefriheten fick ge vika för barnets rätt till integritet.¹⁵⁴

EU-domstolen har även hänvisat till Europadomstolens praxis i fråga om avvägningen mellan rätten till yttrandefrihet och rätten till privatliv, där inbegripet rätten till skydd av personuppgifter.¹⁵⁵ Europadomstolen har fastställt att endast det faktum att det är fråga om en *offentlig person* inte medför att denne ska tåla all form av integritetskränkande publicitet i media. Domstolen betonade däremot att medias roll är att förmedla information som är av allmänintresse, vilket kan föranleda att yttrandefriheten i artikel 10 anses väga tyngre än rätten till privatliv i artikel 8 EKMR.¹⁵⁶ Även om informationen redan är offentlig sedan tidigare behöver individens rätt till privatliv beaktas vid ny publicering.¹⁵⁷ Europadomstolen har, i ett fall där den huvudsakliga

¹⁵⁴ *Krone Verlag GmbH mot Österrike* den 17 januari 2012, p. 57.

¹⁵⁵ Mål C-345/17, *Buividis*, p. 65–66. För en utförligare redogörelse av hur rätten till privatliv ska tolkas se avsnitt 3.2. Se även Kranenborg (2020), *Article 85. Processing and freedom of expression and information*, s. 1209.

¹⁵⁶ *von Hannover mot Tyskland* den 24 juni 2004.

¹⁵⁷ Europarådet (2021), *Guide on article 8 of the European Convention on Human Rights*, s. 46. Att ställningen som offentlig person inte innebär att man måste tåla all form av integritetskränkande publicitet från media kan vara av vikt vid sharenting. Vårdnadshavarens exponering av barnet kan leda till att barnet som vuxen blir att betrakta som en offentlig person. Ett annat synsätt, där en offentlig person ges ett betydligt smalare skydd för privatlivet, skulle medföra att exponering som barn även innebär en risk att behöva tåla exponering som vuxen. Här kan även nämnas ett amerikanskt rättsfall från 1940, vars värde kan ifrågasättas i dag och som inte har någon verkan i Sverige men som kan tjäna till att peka på den problematik ett annorlunda synsätt skulle kunna medföra. Fallet rörde ett barn som exponerats i media av sina vårdnadshavare och sedan som vuxen inte av rätten ansågs kunna göra gällande sin rätt till

frågan var om media gått för långt i att diskutera uppgifter rörande en persons privatliv, uppställt fem kriterier som är relevanta vid intresseavvägningen mellan yttrandefriheten och rätten till respekt för privatlivet. Kriterierna behöver dock anpassas efter varje enskilt fall och är inte allmängiltiga.¹⁵⁸

Det första kriteriet (1) är huruvida bilderna eller artiklarna kan bidra till en *debatt av allmänt intresse*. För att en uppgift ska vara av allmänt intresse krävs inte att det är fråga om en politiker eller att det rapporteras om brottslighet, utan även uppgifter om idrottare och artister har ansetts vara av allmänt intresse. Rykten om äktenskaps-svårigheter för en president eller en artists ekonomiska svårigheter har däremot inte ansetts vara av allmänt intresse.¹⁵⁹ Det andra kriteriet (2) är hur *välkänd* personen i fråga är, och vilken typ av uppgifter det är som rapporteras. Domstolen konstaterade att offentliga personer inte åtnjuter samma skydd för privatlivet som icke-offentliga personer. Samtidigt som det kan finnas behov av att förmedla information av privat karaktär om exempelvis politiker innebär det dock inte att offentliga personer ska tåla publicering av detaljer om deras privatliv som publiceras endast för att tillfredsställa allmänhetens nyfikenhet.¹⁶⁰ Även det tredje kriteriet (3) personen i frågas *beteende innan publiceringen* av informationen kan inverka på bedömningen av var gränsen mellan yttrandefriheten och rätten till privatliv går. Notera här att domstolen tog sikte på agerandet från *den berörda personen*, och alltså inte agerande från andra i den berörda personens närhet, så som vårdnadshavare. Dessutom framhölls att endast det faktum att personen i fråga tidigare har samarbetat med media inte innebär att de för alltid har åsidosatt sin rätt till privatliv.¹⁶¹ Också det fjärde kriteriet (4), *på vilket sätt informationen sprids*, påverkar bedömningen. Likaså dess *innehåll* och vilka *konsekvenser* publi-

privatliv för att undvika fortsatt exponering med hänsyn till att personens liv numera var av allmänt intresse. Detta trots att barnet som vuxen hållit sig utanför allmänhetens ljus. Se 113 F.2d 806 (2d Cir. 1940).

¹⁵⁸ Se *Axel Springer SE och RTL television GMBH mot Tyskland* den 21 september 2017, p. 42 och 89–95 och *von Hannover mot Tyskland (nr 2)* den 7 februari 2014.

¹⁵⁹ *von Hannover mot Tyskland (nr 2)* den 7 februari 2014, p. 109.

¹⁶⁰ *Ibid.*, p. 110.

¹⁶¹ *Axel Springer SE och RTL television GMBH mot Tyskland* den 21 september 2017 och *von Hannover mot Tyskland (nr 2)* den 7 februari 2014, p. 111.

ceringen kan medföra.¹⁶² Slutligen fastställde domstolen, i det femte kriteriet (5), att *omständigheterna och sammanhanget* i vilket uppgifterna samlades in påverkar bedömningen. Här tas hänsyn till om den berörda personen har samtyckt till insamlingen eller om informationen har samlats in utan dennes vetskap. Vidare ska hänsyn tas till intrångets art, där ett fotografi anses vara mer integritetskränkande än en artikel, åtminstone när det gäller en privatperson vilken tidigare är okänd för allmänheten.¹⁶³

Med det ovan sagda följer frågan om hur barnets rätt till privatliv och vårdnadshavarens rätt till yttrandefrihet ska förstås utifrån undantaget för journalistiska ändamål i GDPR vid sharenting. Sharenting kan bestå i att vårdnadshavare delar viss information i syfte att uppmärksamma eller informera om vissa företeelser, varav vissa kan tänkas vara av allmänt intresse. Det kan exempelvis handla om en vårdnadshavare som vill bidra till en ökad diskussion om sjukdomar som sällan diskuteras eller som vill diskutera sjukvården genom att dela information om sitt sjuka barn. I avvägningen mellan barnets rätt till privatliv och vårdnadshavarens yttrandefrihet kan det dock konstateras att det är skillnad mellan att rapportera om detaljer om en persons privatliv och rapportering av fakta som bidrar till debatt.¹⁶⁴ Frågan är om uppgifterna som delas bidrar till det journalistiska ändamålet eller om samma typ av debatt eller diskussion hade kunnat nås utan att barnet exponeras. Som HD tidigare har fastställt räcker det inte att *plattformen* har ett journalistiskt ändamål, utan personuppgifterna behöver också ha det.

IMY:s generaldirektör har även, likt frågan om tillämpligheten av privatundantaget vid sharenting, uttalat sig kortfattat om myndighetens uppfattning av undantaget för journalistiska ändamål. Myndighetens bedömning är att vårdnadshavare inte kan hänvisa till undantaget för journalistiska ändamål om uppgifterna är av privat karaktär.¹⁶⁵ Jag håller med om att det kan ifrågasättas om de personuppgifter vilka vårdnadshavare

¹⁶² *Axel Springer SE och RTL television GMBH mot Tyskland* den 21 september 2017 och *von Hannover mot Tyskland (nr 2)* den 7 februari 2014, p. 112.

¹⁶³ *Axel Springer SE och RTL television GMBH mot Tyskland* den 21 september 2017 och *von Hannover mot Tyskland (nr 2)* den 7 februari 2014, p. 113.

¹⁶⁴ Kranenborg (2020), *Article 85. Processing and freedom of expression and information*, s. 1209.

¹⁶⁵ Lindgren Schelin (2022), *Det finns gränser för vad föräldrar får publicera om sina barn på nätet*.

kan tänkas dela om sina barn verkligen kan anses ha ett sådant journalistiskt ändamål eller om de endast utgör rapportering av detaljer om barnets privatliv. Möjligtvis skulle samma typ av debatt, om det är avsikten med behandlingen, kunna nås utan att barnet exponeras, vilket antyder att det inte är nödvändigt för vårdnadshavaren att behandla barnets personuppgifter för att kunna tillvarata sin rätt till yttrandefrihet. Vidare bör det beaktas att barnet inte själv har bidragit eller samtyckt till exponeringen och att informationen ofta sprids till en stor mängd människor.¹⁶⁶ Det är dessutom ofta fråga om bilder som sprids, vilket betraktats vara särskilt integritetskränkande. Med hänsyn till det ovanstående anser jag att vårdnadshavarens exponering mycket sällan torde falla inom undantaget för journalistiska ändamål trots att undantaget ska tolkas brett.

4.3 Grundläggande principer för behandling av personuppgifter

4.3.1 Personuppgiftsansvarig

Om vårdnadshavarens behandling inte faller inom privatundantaget eller undantaget för behandling av journalistiska ändamål måste vårdnadshavaren beakta de allmänna principerna för behandling av personuppgifter som uppställs i artikel 5 GDPR. Enligt andra stycket är det den personuppgiftsansvariga som ansvarar för att principerna följs. Begreppet personuppgiftsansvarig definieras i artikel 4(7), där det fastställs att den personuppgiftsansvariga är den som bestämmer ändamålen med behandlingen av personuppgifterna. Det kan vara såväl en fysisk person som en juridisk person eller en myndighet, en institution eller något annat organ. I de situationer det är fler än en som bestämmer ändamålen med behandlingen av personuppgifterna kan det också finnas flera personuppgiftsansvariga. Det kan också finnas situationer med olika ansvariga under olika delar av behandlingen av personuppgifterna.¹⁶⁷ Eftersom det vid sharenting är vårdnadshavaren som bestämmer hur barnets personuppgifter ska behandlas är det också vårdnadshavaren som får rollen som personuppgiftsansvarig

¹⁶⁶ Angående barnets möjlighet att samtycka till behandlingen se avsnitt 4.4.2.2.

¹⁶⁷ Öman (2019), *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, s. 78.

enligt GDPR,¹⁶⁸ och således denna som har i ansvar att se till att de principer som fastställs i förordningen följs.

Det är inte alla av de i GDPR uppställda principerna som gör sig gällande vid aktivitet på sociala medier. De som är särskilt intressanta att diskutera är principen om laglighet, korrekthet och öppenhet, principen om ändamålsbegränsning samt principen om lagringsminimering, vilka alla beskrivs närmare nedan. Det går i regel inte att samtycka till ett åsidosättande av principerna, med undantag för principen om ändamålsbegränsning.¹⁶⁹ Det innebär att en vårdnadshavare vars inlägg på sociala medier omfattas av GDPR måste respektera de grundläggande principerna i artikel 5(1) oavsett om barnet själv samtycker till åsidosättande av dem eller i de fall vårdnadshavaren gör det i barnets ställe.

4.3.2 De grundläggande principerna

Av artikel 5(1)(a) GDPR framgår att uppgifterna ska behandlas på ett *lagligt, korrekt och öppet* sätt i förhållande till den registrerade. Kravet på laglighet innebär förmodligen endast att behandlingen ska följa de i GDPR uppsatta reglerna. Att behandlingen strider mot någon nationell eller internationell lag, utanför GDPR, torde alltså inte utgöra något åsidosättande av principen om laglighet.¹⁷⁰ Om exponering av barn i marknadsföring skulle vara otillåtet genom exempelvis marknadsföringslagen (2008:486), skulle det således inte innebära att det också är otillåtet enligt GDPR med anledning av kravet på laglighet.

Vidare uppställs i artikel 5(1)(b) GDPR ett krav på att personuppgifterna endast får behandlas för specifika, på förhand bestämda ändamål (*ändamålsbegränsning*).¹⁷¹ Det innebär att den som samlar in personuppgifterna på förhand ska ha bestämt på vilket sätt uppgifterna ska behandlas och att ändamålet måste vara specifikt. Att person-

¹⁶⁸ Frydlinger (2018), *GDPR – Juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, s. 51.

¹⁶⁹ Öman (2019), *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, s. 110.

¹⁷⁰ Åsikterna om hur begreppet laglighet i GDPR ska förstås går dock isär, se särskilt Brinnen, *Kommentar till GDPR artikel 5*. Se även prop. 2017/18:105, s. 47, HFD 2016 ref. 40, Holtz & Ledendal (2020), s. 143, de Terwange (2020), *Article 5. Principles relating to processing of personal data*, s. 314 och Öman (2019), *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, s. 112.

¹⁷¹ Se Statens medieråd (2021), *Juridiken bakom sharenting*, s. 39.

uppgifterna behandlas för exempelvis ”marknadsföring” torde inte vara tillräckligt.¹⁷² Kravet är svårtillämpat vid sharenting. Det är inte otänkbart att många av de bilder som i slutändan publiceras på sociala medier tagits i ett annat syfte och att de först långt senare delas på sociala medier. Själva fotograferingen av barnet torde då enligt min mening omfattas av privatundantaget. Först när bilden delas på sociala medier faller behandlingen utanför undantaget och inom GDPR:s tillämpningsområde. Det är dock möjligt att samtycka till åsidosättande av denna princip, vilket öppnar upp för att vårdnadshavaren har möjlighet att sätta principen ur spel.¹⁷³

Det krävs även enligt artikel 5(1)(c) GDPR att personuppgifterna är adekvata, relevanta och inte för omfattande i förhållande till de ändamål för vilka de behandlas (*uppgiftsminimering*). Här gör sig privatundantaget påmint vad gäller vårdnadshavarens behandling av barnets personuppgifter. I normala fall behandlar en vårdnadshavare mycket stora mängder av sina barns personuppgifter. GDPR är då inte tillämplig eftersom behandlingen träffas av privatundantaget. Vid behandling av barnets uppgifter på sociala medier som faller utanför privatundantaget måste vårdnadshavaren däremot försäkra sig om att han eller hon inte behandlar fler personuppgifter än vad som är nödvändigt.

4.4 Laglig grund för behandlingen

4.4.1 Allmänt om laglig grund för behandlingen

Förutom att behöva iaktta de allmänna principerna enligt artikel 5 GDPR måste den som behandlar personuppgifterna även kunna stödja behandlingen på en laglig grund enligt artikel 6.¹⁷⁴ Artikel 6 uppställer en uttömmande lista på vilka grunder behandlingen kan stödja sig på för att vara laglig. För att behandlingen ska vara tillåten räcker

¹⁷² Trzaskowski & Gersvang Sorensen (2019), *GDPR Compliance – understanding the General Data Protection Regulation*, s. 79.

¹⁷³ Se mer om förhållandet mellan vårdnadshavarens och barnets samtycke i avsnitt 4.4.2. Se även Öman (2019), *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, s. 110.

¹⁷⁴ Artikel 6 ger uttryck för i vilka situationer rätten till skydd av personuppgifterna enligt artikel 8 EU-stadgan får begränsas med hänsyn till andra intressen enligt artikel 52(1), Kotschy (2020), *Article 6. Lawfulness of processing*, s. 326.

det att en av grunderna är tillämplig och om behandlingen inte passar in på någon av grunderna är den inte tillåten.¹⁷⁵ De grunder som behandlingen kan stödja sig på är samtycke, fullgörande av avtal, fullgörande av rättslig förpliktelse, nödvändig för att skydda intressen som är av grundläggande betydelse för den registrerade eller en annan fysisk person, nödvändig för att utföra uppgift av allmänt intresse eller nödvändig för ändamål som rör den personuppgiftsansvariga eller en tredje parts berättigade intressen. Det är den personuppgiftsansvariga som i det konkreta fallet måste visa att behandlingen stödjer sig på någon av grunderna.¹⁷⁶

De grunder som är relevanta för besvarandet av uppsatsens frågeställningar är samtycke till behandlingen, där frågan om barnets möjlighet att själv samtycka och vårdnadshavarens möjlighet att samtycka åt barnet är särskilt intressant, avtal samt den personuppgiftsansvarigas, i detta fall särskilt vårdnadshavarens, berättigade intresse. Dessa tre redogörs därför för i de kommande avsnitten.

4.4.2 Samtycke

4.4.2.1 Allmänt om samtycke

Personuppgifter får behandlas om den registrerade har samtyckt till behandling för ett eller flera specifika ändamål enligt artikel 6(1)(a) GDPR. Med specifika ändamål avses detsamma som ”särskilda ändamål” enligt principen om ändamålsbegränsning i artikel 5(1)(b).¹⁷⁷ För att vara giltigt måste samtycket vara *frivilligt, specifikt, informerat* och en *otvetydig viljeyttring*, enligt artikel 4(11) GDPR. Kraven gäller för alla personer vilka får sina personuppgifter behandlade, det vill säga såväl vuxna som barn.¹⁷⁸ Vidare kan framhållas att utgångspunkten är att det är den som får sina personuppgifter behandlade som ska samtycka till behandlingen.¹⁷⁹ Villkoren för samtycket utvecklas i artikel 7 GDPR, där det framgår att det är den som behandlar personuppgifterna som ska bevisa att den registrerade har samtyckt till behandlingen, och att den regi-

¹⁷⁵ Prop. 2017/18:105, s. 46.

¹⁷⁶ Kotschy (2020), *Article 6. Lawfulness of processing*, s. 329.

¹⁷⁷ Öman (2019), *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, s. 152. Se mer i avsnitt 4.3.2.

¹⁷⁸ Jay (2017), *The principles and grounds for processing*, s. 90.

¹⁷⁹ Öman (2019), *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, s. 153.

strerade när som helst har rätt att återkalla sitt samtycke.¹⁸⁰ Att samtycket ska vara *informerat, specifikt* och *otvetydigt* innebär att den registrerade ska förstå vad det är han eller hon samtycker till. Dessutom ska samtycket vara begränsat till en specifik behandling och får inte avse behandling av personens uppgifter i allmänhet.¹⁸¹

Ett samtycke som är lämnat i en situation där det råder en betydande ojämlikhet mellan den registrerade och den personuppgiftsansvariga bör inte anses vara *frivilligt* lämnat.¹⁸² Det har inte prövats huruvida det råder en sådan ojämlikhet mellan ett barn och dennes vårdnadshavare; däremot har det ansetts finnas en sådan ojämlikhet mellan elever och en gymnasienämnd i fråga om närvarokontroll.¹⁸³ Den före detta Datainspektionen, numera IMY, konstaterade att eleven står i beroendeställning till skolan vad gäller betyg, studiemedel och utbildning och att skolan därmed har möjlighet att påverka elevens förutsättningar för fortsatta studier eller arbete. Datainspektionen betonade även att eleverna ofta är barn.¹⁸⁴

En annan situation där det har ifrågasatts om samtycke kan användas som laglig grund med hänsyn till det ojämlika förhållandet mellan den registrerade och den personuppgiftsansvariga är vid anställningsförhållanden. Där anses arbetstagaren i princip alltid stå i beroendeställning till sin arbetsgivare med konsekvensen att ett samtycke mycket sällan är giltigt.¹⁸⁵

¹⁸⁰ Det går inte att avsäga sig rätten att återkalla sitt samtycke, se Kosta (2020), *Article 7. Conditions for consent*, s. 347.

¹⁸¹ Skäl 42 GDPR, Statens medieråd (2021), *Juridiken bakom sharenting*, s. 35, Trzaskowski & Gersvang Sorensen (2019), *GDPR Compliance – understanding the General Data Protection Regulation*, s. 89 och Bygrave & Tosoni (2020), *Article 4(11). Consent*, s. 184.

¹⁸² Skäl 43 GDPR.

¹⁸³ Kammarrätten i Stockholm dom meddelad den 22 juni 2021 i mål nr. 5888–21 och Datainspektionens beslut den 20 augusti 2019 dnr DI-2019-2221.

¹⁸⁴ Datainspektionens beslut den 20 augusti 2019 dnr DI-2019-2221. Se även Datainspektionen, Barnombudsmannen & Statens medieråd (2020), *Barns och ungas rättigheter på digitala plattformar*, s., 22.

¹⁸⁵ Frydlinger (2018), *GDPR – Juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, s. 148, Trzaskowski & Gersvang Sorensen (2019), *GDPR Compliance – understanding the General Data Protection Regulation*, s. 88 och Bygrave & Tosoni (2020), *Article 4(11). Consent*, s. 182.

4.4.2.2 Särskilt om barnets möjlighet att samtycka

GDPR behandlar inte frågan om i vilka situationer eller vid vilken ålder barn själva generellt sett ska kunna samtycka till personuppgiftsbehandling.¹⁸⁶ Frågan medför en komplex avvägning mellan barnets rätt att själv få bestämma och statens skyldighet att säkerställa skydd av barnets personuppgifter.¹⁸⁷ I skäl 38 understryks att barn kan vara mindre medvetna om berörda risker, följder och skyddsåtgärder när det gäller behandling av personuppgifter och att barns personuppgifter därför förtjänar extra skydd. Sådant särskilt skydd bör i synnerhet gälla vid användande av barns personuppgifter i marknadsföringsyfte eller för att skapa personlighets- eller användarprofiler samt insamling av personuppgifter med avseende på barn när tjänster som erbjuds direkt till barn nyttjas. Det innebär att barnets integritetsskydd gör sig gällande i synnerhet i de uppräknade situationerna, men även att all annan typ av personuppgiftshantering som berör barn förtjänar extra skydd.¹⁸⁸ Även vid exponering på vårdnadshavarens sociala medier bör det således betonas att det är ett barns uppgifter som behandlas, vilket gör uppgifterna särskilt skyddsvärda.

Den enda artikeln i GDPR som tar hänsyn till den registrerades ålder är artikel 8. Enligt artikeln kan endast barn som är över 13 år själva samtycka till erbjudande av informationssamhällets tjänster direkt till barnet.¹⁸⁹ Vid andra situationer än de som artikeln tar sikte på gäller inte åldersgränsen, då måste i stället kraven för ett giltigt samtycke kunna uppnås.¹⁹⁰

¹⁸⁶ I ett inofficiellt utkast till GDPR stadgades dock att ett barns samtycke endast är giltigt om det ges av eller godkänns av barnets vårdnadshavare. Bestämmelsen togs inte med i förordningens slutgiltiga utformning, Kosta (2020), *Article 7. Conditions for consent*, s. 356.

¹⁸⁷ Kosta (2020), *Article 7. Conditions for consent*, s. 359.

¹⁸⁸ Kosta (2020), *Article 8. Conditions applicable to child's consent in relation to information society services*, s. 359.

¹⁸⁹ Artikel 8 GDPR och prop. 2017/18:105, s. 191. Vid barns användning av informationssamhällets tjänster gör sig andra skäl gällande än då barn exponeras på vårdnadshavarens sociala medier. Barns användning av kommunikationsverktyg kan vara ett viktigt medel för deras möjlighet att tillvarata sin yttrande- och informationsfrihet. Av den anledningen kommer den i GDPR och dataskyddslagen stipulerade 13-årsgränsen inte behandlas vidare. För en diskussion om vilka intressen som gör sig gällande vid barns egen användning av bland annat sociala medier se prop. 2017/18:105, s. 67 ff.

¹⁹⁰ Calder (2020), *EU GDPR: An international guide to compliance*, kapitel 3 under rubriken "Children's consent".

För att ett samtycke ska kunna uppfylla kraven på att vara frivilligt och informerat samt en otvetydig viljeyttring krävs både att den registrerade har rättskapacitet och att han eller hon är mogen nog att förstå innebörden av behandlingen.¹⁹¹ Enligt artikel 8, det vill säga vid erbjudande av informationssamhällets tjänster direkt mot barn, fastställs uttryckligen att barnets samtycke *inte* är beroende av att barnet enligt nationell avtalsrätt har rättskapacitet att ingå avtal.¹⁹² Något liknande stadgas ej i fråga om samtycke enligt artikel 6 GDPR. IMY har däremot uttalat att det vid behandling av barns personuppgifter i andra situationer än den som artikel 8 GDPR tar sikte på alltid bör krävas vårdnadshavarens samtycke om barnet är under 13 år. För barn över 16 år gäller det motsatta; de bör i regel anses tillräckligt mogna för att förstå samtyckets innebörd, vilket öppnar upp för att barn under 18 kan anses ha viss rättshandlingsförmåga i sammanhanget.¹⁹³ Huruvida ett samtycke från ett barn som är mellan 13 och 16 år ska anses vara giltigt behöver bedömas från fall till fall. Bara om barnet är tillräckligt moget för att förstå innebörden av samtycket, och därmed kan fatta ett *informerat* beslut, får vårdnadshavarens bestämmanderätt ge vika. Andra faktorer som kan vägas in i bedömningen av om barnet är moget nog för att kunna samtycka till behandlingen är hur känsliga uppgifterna som ska behandlas är och hur länge de ska behandlas.¹⁹⁴

Även om ett barn över 13 eller 16 är gammalt nog för att lämna ett *informerat* samtycke kan det ifrågasättas hur *frivilligt* samtycket är. Som det konstaterats i det föregående avsnittet anses ett samtycke inte vara frivilligt lämnat när det råder en betydande ojämlikhet mellan den registrerade och den personuppgiftsansvariga. Jag menar att det åtminstone inte går att bortse från att barn kan stå i beroendeställning till sin

¹⁹¹ Frydinger (2018), *GDPR – Juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, s. 149. Se vidare om barnets rättskapacitet i avsnitt 3.3.

¹⁹² Artikel 8(3). Se även *GDPR – Juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, s. 151.

¹⁹³ Datainspektionen, Barnombudsmannen & Statens medieråd (2020), *Barns och ungas rättigheter på digitala plattformar*, s. 20. Se även Wendleby & Wetterberg (2019), *Dataskyddsförordningen GDPR Förstå och tillämpa i praktiken*, s. 222.

¹⁹⁴ Datainspektionen, Barnombudsmannen & Statens medieråd (2020), *Barns och ungas rättigheter på digitala plattformar*, s. 20.

vårdnadshavare, men i vilken utsträckning det innebär att barn inte kan samtycka till vårdnadshavarens personuppgiftshantering har hittills inte prövats.

4.4.2.3 Särskilt om vårdnadshavarens möjlighet att samtycka

Som huvudregel är det den registrerade som ska samtycka till personuppgiftsbehandlingen och inte någon annan.¹⁹⁵ Det ska dock inte förstås som att det är omöjligt att behandla barn under 13 års personuppgifter. Om barnet inte själv skulle anses förmögen att samtycka till personuppgiftsbehandlingen verkar det ha godtagits att vårdnadshavaren gör det i barnets ställe.¹⁹⁶ Det framgår inte uttryckligen av GDPR att vårdnadshavaren har rätt att samtycka till behandling av barnets personuppgifter i övriga fall än de som artikel 8 tar sikte på, frågan har inte heller prövats rättsligt. Lämpligheten i att vårdnadshavaren ges rätt att samtycka till behandling av personuppgifter där vårdnadshavaren dessutom har rollen som personuppgiftsansvarig kan enligt min mening ifrågasättas. Vid sharenting riskerar vårdnadshavarens bedömning av vad som är barnets bästa utmanas av dennes egna intressen. Vårdnadshavaren kan exempelvis ha ett kommersiellt intresse i behandlingen vilket kan påverka vederbörandes uppfattning om vad som bör delas och inte till barnets nackdel. På grund av det ekonomiska intresset har kommersiell sharenting betraktats vara en allvarlig form av sharenting som särskilt riskerar att kränka barnets rättigheter. Av samma anledning har fenomenet även kallats för en intensiv form av föräldrars intrång i barnens privatliv och ”sharenting på steroider”.¹⁹⁷

I konflikten mellan barnets och vårdnadshavarens intressen riskerar vårdnadshavaren alltså ge de egna intressena företräde framför barnets, även i situationer där barnets intressen rent objektivt borde ha vägt tyngst.¹⁹⁸ Det innebär att samtycke som villkor för åsidosättande av integritetsskyddet i realiteten kan medföra ett bra skydd

¹⁹⁵ Öman (2019), *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, s. 153.

¹⁹⁶ Se exempelvis Barnombudsmannen, Datainspektionen & Statens medieråd (2020), *Barns och ungas rättigheter på internet*, s. 20 och Jay (2021), *Healthcare data about children in social media*.

¹⁹⁷ Plunkett (2019), *Sharenthood: why we should think before we talk about our kids online*, s. 18 och 55.

¹⁹⁸ SOU 2007:22, s. 468.

för den vuxnes rättigheter men ett dåligt för barnets.¹⁹⁹ Problematiken har uppmärksamats i Norge där en vårdnadshavare *inte* har ansetts kunna ”samtycka bort” barnets rätt till integritet vid de egna internetpubliceringarna.²⁰⁰ Målet rörde en förälder som publicerat bilder och information om sitt barn på sociala medier. Informati- onen rörde bland annat utredningar från ett vårdnadsärende som involverade barnet och föräldern, där barnets starka känslor framgick. En av de bilder som publicerades visade när barnet grät. Domstolen konstaterade att barnet, som var sju år vid tiden för publiceringen, inte var gammalt nog för att själv kunna samtycka till att bilderna eller uppgifterna skulle delas på sociala medier. Vidare betonades att det i fallet var olämpligt att tillfråga barnet om samtycke eftersom det rörde ett vårdnadsfall där barnet riskerade att hamna i en lojalitetskonflikt vid påtryckningar från någon av föräldrarna. Domstolen ansåg att det saknades möjlighet för föräldern att samtycka till sådan spridning av barnets uppgifter som var straffbelagd eftersom en annan ordning skulle innebära att barn helt saknar skydd mot avslöjande av känslig information från föräldrarna.²⁰¹ Domstolen bedömde även att barnets rätt till skydd för sin integritet enligt EKMR i det aktuella fallet vägde tyngre än vårdnadshavarens yttrandefrihet, och att vårdnadshavaren hade kunnat visa sitt missnöje med behandlingen av ärendet utan att exponera barnet.²⁰² Den uppmärksamme läsaren kan se att domstolen här använder liknande argument som framkommit i avsnitt 4.2.4.2 om undantaget för journalistiska ändamål. I undantaget görs skillnad mellan plattformen som medel för att förmedla uppgifter av allmänt intresse och själva uppgifterna som sådana, på samma sätt som den norska domstolen ansåg att *frågan* visserligen var av allmänt in- tresse men att det inte var nödvändigt att exponera barnet på det sätt som gjorts.

Något liknande fall har som sagts inte prövats i Sverige och det är därmed oklart hur en svensk domstol skulle se på saken. Uppfattningen verkar dock vara att en

¹⁹⁹ SOU 2007:22, s. 468–469. Se mer under avsnitt 4.4.5.

²⁰⁰ HR-2009-2038-A.

²⁰¹ Ibid., p. 22.

²⁰² Ibid., p. 31. Se även avsnitt 4.2.4.2 där barnets rätt till integritet diskuteras utifrån vårdnadshavarens yttrandefrihet i förhållande till GDPR.

vårdnadshavare får samtycka till behandling av barnets personuppgifter, åtminstone när de själva inte har något motstående intresse i behandlingen.²⁰³

Det kan även tänkas att vårdnadshavarna, i de fall barnet har flera, inte är överens om hur barnets personuppgifter får behandlas. Det saknas vägledning i frågan om huruvida det räcker att en av barnets vårdnadshavare samtycker till behandlingen av personuppgifterna eller om båda vårdnadshavarnas samtycke krävs. I artikel 8(1) stadgas att (i fråga om erbjudande av informationssamhällets tjänster till barnet) samtycke ska lämnas av ”den person som har föräldraansvar för barnet”,²⁰⁴ det verkar således räcka att endast en av barnets vårdnadshavare samtycker till personuppgiftsbehandlingen i den situation artikeln tar sikte på.²⁰⁵ Det går inte att säga att det ger stöd för att det räcker att en vårdnadshavare samtycker till personuppgiftsbehandling i allmänhet för att behandlingen ska vara tillåten, men med brist på annan vägledning anser jag att det åtminstone indikerar att så kan vara fallet.

4.4.3 Avtal

Personuppgiftsbehandling kan även stödja sig på avtal som laglig grund enligt artikel 6(1)(b) GDPR. Av artikeln framgår att behandlingen är laglig om den är nödvändig för att fullgöra ett avtal i vilket den registrerade är part. Som konstaterades i avsnitt 3.3 kan barn som huvudregel inte på egen hand ingå avtal utan vårdnadshavarens samtycke. På grund av konflikten mellan vårdnadshavarens och barnets intressen vid sharenting får vårdnadshavaren inte själv sluta avtal med barnet. I stället måste en god man utses vilken har i uppdrag att tillvarata barnets intresse vid ingåendet av rättshandlingen.²⁰⁶ Om en tvist skulle uppstå angående den rättshandling som upprättats mellan vårdnadshavaren och barnet får vårdnadshavaren inte heller då företräda bar-

²⁰³ Problemet med vårdnadshavarens dubbla intressen behandlas vidare i nästa avsnitt.

²⁰⁴ Min kursivering.

²⁰⁵ Öman (2019), *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, s. 223. Se även den europeiska dataskyddsstyrelsen (2020), *Guidelines 05/2020 on consent under regulation 2016/679*, s. 28–29 där kravet på vårdnadshavarens samtycke genomgående beskrivs i singular.

²⁰⁶ Se 10 kap. 2 §, 11 kap. 2 § tredje stycket och 12 kap. 1 och 8 §§ FB. Se även Wallin m.fl., *Föräldrabalken: En kommentar* och Schiratzki (2019), *Barnrättens grunder*, s. 84.

net.²⁰⁷ Med det sagt kan konstateras att vårdnadshavare inte bör ha möjlighet att behandla barnets personuppgifter med avtal som laglig grund om inte någon annan än vårdnadshavaren eller någon närstående till vårdnadshavaren har utsetts för att tillvarata barnets intressen och har ingått rättshandlingen åt barnet. Jag menar att det torde vara en ovanligt komplicerad åtgärd att företa som vårdnadshavare i syfte att få exponera barnet i så stor utsträckning som möjligt. Dessutom innebär det att en tredje part kan skydda barnets integritet genom att neka ingåendet av rättshandlingen.

4.4.4 Berättigade intressen

4.4.4.1 Allmänt om berättigade intressen

Enligt artikel 6(1)(f) GDPR är behandlingen laglig om den är *nödvändig* för ändamål som rör den personuppgiftsansvarigas eller en tredje parts berättigade intressen om inte den registrerades intressen eller grundläggande rättigheter och friheter väger tyngre och kräver skydd av personuppgifter, särskilt när den registrerade är ett barn. Artikeln är en generalklausul som möjliggör personuppgiftsbehandling efter en intresseavvägning mellan den personuppgiftsansvariga och den registrerade. Eftersom barn enligt artikeln anses vara särskilt skyddsvärda kan deras personuppgifter behandlas mer sällan jämfört med vuxnas.²⁰⁸

4.4.4.2 Särskilt om intresseavvägningens fyra steg

Intresseavvägningen enligt artikel 6(1)(f) kan utföras i fyra steg. Det första (1) steget är att identifiera vilka aktörer vars intressen involveras i behandlingen. I det här fallet rör det sig främst om barnet och vårdnadshavaren, men kan också omfatta internetanvändarna. Det andra steget (2) är att identifiera den personuppgiftsansvarigas eller den tredje partens berättigade intressen. För att ett intresse ska anses vara berättigat krävs att det är godtagbart enligt rättsordningen.²⁰⁹ De rättigheter som skyddas av EU-

²⁰⁷ Se 12 kap. 8 § första stycket och 10 kap. 2 § FB.

²⁰⁸ Frydlinger (2018), *GDPR – Juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, s. 142–143.

²⁰⁹ Artikel 29-gruppen (2014), *Opinion 06/2014 on the notion of legitimate interests of the data controller under Article 7 of Directive 95/46/EC*, s. 25, Öman (2019), *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, s. 174 och Kotschy (2020), *Article 6. Lawfulness of processing*, s. 337.

stadgan eller EKMR är berättigade intressen och väger dessutom tungt.²¹⁰ För vårdnadshavarens del rör det sig i denna situation främst om rätten till utövande av yttrandefriheten.²¹¹ För internetanvändarna aktualiseras även deras informationsfrihet.²¹²

I steg tre (3) identifieras den registrerades intressen och rättigheter. Dessa behöver inte vara berättigade, men icke berättigade intressen bör väga lätt.²¹³ Barnets rättigheter har redogjorts för utförligt i kapitel 3, men kort sagt kan nämnas att de rättigheter som aktualiseras är rätten till värdighet och självbestämmande enligt artikel 1 EU-stadgan, rätten till skydd av privatlivet enligt artikel 7 och rätten till skydd av personuppgifterna enligt artikel 8. Hänsyn behöver dessutom tas till uppgifternas art och mängd samt i vilket syfte de behandlas.²¹⁴

I det fjärde (4) steget ska den personuppgiftsansvariga slutligen göra en avvägning mellan dennes egna eller tredje mans intressen och den registrerades enligt proportionalitetsprincipen.²¹⁵ Avvägningen ska göras innan personuppgifterna börjar behandlas.²¹⁶ I steg fyra ska även hänsyn tas till vad den registrerade rimligen kan förvänta sig till följd av förhållandet mellan denne och den personuppgiftsansvariga, vilket innebär att tiden och kontexten för behandlingen kan åsidosätta den personuppgiftsansvarigas berättigade intresse.²¹⁷

I fråga om sharenting kan till en början noteras vilken typ av uppgifter som behandlas. Känsliga uppgifter väger tyngre än uppgifter av mer vardaglig karaktär.²¹⁸ Vidare är barns personuppgifter mer skyddsvärda än vuxnas, vilket talar för att barnets rätt till skydd av personuppgifterna och rätt till respekt för integriteten ska väga

²¹⁰ Öman (2019), *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, s. 172.

²¹¹ Se Artikel 29-gruppen (2014), *Opinion 06/2014 on the notion of legitimate interests of the data controller under Article 7 of Directive 95/46/EC*, s. 25.

²¹² Frydlinger (2018), *GDPR – Juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, s. 143–144.

²¹³ Öman (2019), *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, s. 174.

²¹⁴ Frydlinger (2018), *GDPR – Juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, s. 145.

²¹⁵ Skäl 4 GDPR, Kotschy (2020), *Article 6. Lawfulness of processing*, s. 338.

²¹⁶ Kotschy (2020), *Article 6. Lawfulness of processing*, s. 338.

²¹⁷ Skäl 47 GDPR och Kotschy (2020), *Article 6. Lawfulness of processing*, s. 338.

²¹⁸ Se mer om känsliga uppgifter i avsnitt 4.4.5.

tungt.²¹⁹ Vid en utblick till Europadomstolens praxis kan det även framhållas att uppgifter publicerade på internet i regel anses medföra en större risk för kränkning av rätten till respekt för privatlivet än uppgifter publicerade i exempelvis tidningar.²²⁰ Vad gäller tyngden i barnets rätt till integritet kan vidare betonas att skyddet för uppgifter som visar personens utseende och skyddet av medicinska uppgifter enligt Europadomstolen är av grundläggande betydelse för rätten till respekt för privatlivet enligt artikel 8 EKMR.

Från vårdnadshavarens perspektiv kan i stället understrykas att rätten till yttrandefrihet ansetts väga tyngre än rätten till skydd av personuppgifterna.²²¹ Dessutom har det i Sverige uppmärksammats att vårdnadshavarens yttrandefrihet i många fall ges företräde framför barnets rätt till integritet.²²² Den registrerades rätt till skydd av personuppgifterna kan ofta antas väga lätt i jämförelse med ett eventuellt kommersiellt intresse hos den personuppgiftsansvariga, åtminstone så länge den registrerade inte motsatt sig behandlingen. Däremot krävs att det kommersiella intresset på ”ett tydligt sätt” överväger den enskildas.²²³

Förutom att avvägningen sker mellan barnets rätt till skydd av personuppgifterna och respekt för privatlivet samt vårdnadshavarens rätt till yttrandefrihet måste även vårdnadshavarens skyldighet att beakta barnets bästa i beslut som rör barnet betonas.²²⁴ Trots vårdnadshavarens yttrandefrihet har de redan en relativt långtgående skyldighet att beakta barnets intressen framför de egna i frågor som rör barnet. Ju äldre barnet är desto större inflytande ska också barnets egna åsikter, så som de uttrycks av barnet och inte så som de uppfattas av vårdnadshavaren, ges.

Med hänsyn till de många parametrar som spelar roll vid avvägningen mellan vårdnadshavarens och barnets intressen är det svårt att dra någon generell slutsats om

²¹⁹ Se även Öman (2019), *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, s. 194 om Datainspektionens tidigare uttalande angående personuppgiftslagen där det konstateras att bilder på barn kan uppfattas som integritetskänslig information även om inga namn nämns.

²²⁰ Europarådet (2021), *Guide on article 10 of the European Convention on Human Rights*, s. 102.

²²¹ Frydli (2018), *GDPR – Juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, s. 42.

²²² SOU 2007:22, s. 468.

²²³ SOU 1997:39, s. 365.

²²⁴ Se mer om vårdnadsansvaret i avsnitt 3.3.

utfallet vid sharenting. Det torde också vara mycket svårt för vårdnadshavare i allmänhet att själva kunna genomföra bedömningen och på ett tillfredsställande sätt lyckas iaktta både de egna och barnets intressen. Huruvida vårdnadshavaren kan dela barnets personuppgifter med det egna berättigade intresset som grund behöver dock avgöras i varje enskilt fall. Min uppfattning är att barnets intressen i de allra flesta fall bör ges företräde framför vårdnadshavarens, särskilt med hänsyn till att den registrerade är ett barn som sällan själv kan motsätta sig behandlingen, att uppgifterna publicerats på internet och således riskerar spridas till en stor krets människor, att barnets rätt till integritet skyddas av såväl EU-stadgan som EKMR, där uppgifter om en persons utseende getts en stark ställning, och vårdnadshavarens skyldighet att i beslut som rör barnet vägledas av vad som är barnets bästa.

4.4.5 Känsliga personuppgifter

Behandling av *känsliga personuppgifter*, i förordningen kallat särskilda kategorier av personuppgifter,²²⁵ är som huvudregel förbjuden enligt artikel 9(1) GDPR. Till kategorin av känsliga personuppgifter hör bland annat personuppgifter som avslöjar religiös övertygelse och uppgifter om hälsa. Eftersom behandling av sådana känsliga uppgifter kan innebära betydande risk för att de grundläggande fri- och rättigheterna kränks bör de åtnjuta särskilt skydd.²²⁶ Artikel 9(2) fastställer i vilka situationer känsliga personuppgifter, trots huvudregeln i 9(1), får behandlas.²²⁷ Listan är uttömmande och ska tolkas restriktivt.²²⁸ Behandlingen kan bland annat vara tillåten när den registrerade har lämnat sitt *uttryckliga samtycke* till behandling för ett eller flera specifika ändamål.²²⁹ Vad som avses med uttryckligt samtycke, till skillnad från kravet på endast samtycke i artikel 6, förklaras inte närmare. Kravet på uttryckligt samtycke kan förstås

²²⁵ Särskilda kategorier av personuppgifter kallas även för ”känsliga uppgifter” i skäl 10 GDPR.

²²⁶ Skäl 51 GDPR.

²²⁷ Behandlingen måste även stödjas på en laglig grund enligt artikel 6, se Georgieva & Kuner (2020), *Article 9. Processing of special categories of personal data*, s. 377.

²²⁸ Georgieva & Kuner (2020), *Article 9. Processing of special categories of personal data*, s. 373.

²²⁹ Artikel 9(2)(a) GDPR. Vårdnadshavaren får med andra ord inte behandla känsliga personuppgifter endast med stöd av avtal eller berättigat intresse.

som att samtycket ska vara mycket preciserat och likaså ändamålen med behandlingen.²³⁰

EU-domstolen har i förhållande till dataskyddsdirektivet uttalat att begreppet ”uppgifter som rör hälsa” ska ges en bred tolkning.²³¹ Begreppet utreds även i skäl 35 till GDPR där det framgår att personuppgifter om hälsa innefattar uppgifter om en persons hälsotillstånd som ger information om den registrerades tidigare, nuvarande eller framtida fysiska eller psykiska hälsotillstånd. Där inryms bland annat uppgifter från tester eller andra undersökningar eller uppgifter om sjukdomar, funktionshinder, sjukdomsrisk, sjukdomshistoria eller klinisk behandling. Den breda definitionen innebär att många vårdnadshavare kan ha delat uppgifter om barnets hälsa omedvetet.²³² Trots att en bild på en person ofta kan avslöja information om personens hälsa, och även andra känsliga uppgifter, är bilder inte per automatik att betrakta som en känslig uppgift, vilket i sin tur dock inte innebär att bilder *aldrig* utgör känsliga uppgifter. Exempelvis skulle bilder från sjukjournaler eller bilder på en person som genomgår sjukvårdande behandling kunna utgöra en sådan känslig uppgift.²³³ En bild på någon i rullstol, som visserligen avslöjar information om funktionshinder, torde däremot inte vara att betrakta som känslig information.²³⁴ Regleringen kan tolkas som att information om personer som erhållits i vardagliga situationer inte är att betrakta som känsliga personuppgifter, dit tillhörande exemplet ovan, om det inte är så att uppgiften behandlats i syfte att påvisa just ett enligt artikel 9 känsligt element.²³⁵

Det finns möjlighet att nationellt föreskriva att huvudregeln i artikel 9, det vill säga att behandling av särskilt känsliga personuppgifter inte är tillåten, inte kan upphävas genom samtycke från den som får sina personuppgifter behandlade.²³⁶ En sådan be-

²³⁰ Georgieva & Kuner (2020), *Article 9. Processing of special categories of personal data*, s. 377.

²³¹ Mål C-101/01, *Lindqvist*, p. 50. I fallet ansågs uppgiften att den registrerade hade skadat sin fot och därför arbetade heltid utgöra en uppgift som rör hälsa.

²³² Jay (2021), *Healthcare data about children in social media*, s. 42.

²³³ Öman (2019), *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, s. 228.

²³⁴ Georgieva & Kuner (2020), *Article 9. Processing of special categories of personal data*, s. 374.

²³⁵ En sådan tolkning har dock inget stöd i praxis, se Georgieva & Kuner (2020), *Article 9. Processing of special categories of personal data*, s. 374.

²³⁶ Artikel 9(2)(a) GDPR. Se även artikel 9(4) GDPR.

gränsning av möjligheten att behandla känsliga uppgifter kan vara lämpligt när behandlingen innebär en ovanlig risk för den registrerade.²³⁷ I Sverige ansågs det saknas anledning att förbjuda behandling av känsliga personuppgifter som den registrerade samtyckt till varför någon sådan generell regel aldrig infördes.²³⁸ Även inför införandet av personuppgiftslagen (1998:204) kom man fram till samma slutsats; det ansågs inte finnas något integritetsintresse i att förbjuda behandling av känsliga uppgifter då den registrerade och den personuppgiftsansvariga var överens.²³⁹

I GDPR är alltså huvudregeln att känsliga personuppgifter inte får behandlas. Undantag får göras från huvudregeln om den som får sina personuppgifter registrerade och den som registrerar är överens.²⁴⁰ Som konstaterat i avsnitt 4.4.2 blir det när det gäller barn, åtminstone de under 13 år, vårdnadshavaren som kan sätta huvudregeln ur spel genom att samtycka till behandlingen och inte barnet självt. Det innebär att vårdnadshavare kan få dela känslig information om barnet, exempelvis om dess hälsa, med stöd av *deras eget* samtycke. I propositionen till 1998 års personuppgiftslag sägs inget om relationen barn och vårdnadshavare och i vilken utsträckning vårdnadshavaren även ska kunna samtycka till behandling av barnets känsliga personuppgifter. Det görs inte heller i propositionen till 2018 års dataskyddslag, trots att det i en utredning från 2007, det vill säga mellan ikraftträdandet av personuppgiftslagen och dataskyddslagen, noterades att samtycke utgör ett *bräckligt* skydd av barns personuppgifter eftersom det medför en risk för att vårdnadshavarens intressen ges företräde framför barnets rätt till integritet.²⁴¹ I samma utredning påtalas att det är angeläget att i lagstiftning som berör den personliga integriteten eller specifikt barns förhållanden ge uppmärksamhet åt den problematik som kan uppstå avseende barns integritets-

²³⁷ Trzaskowski & Gersvang Sorensen (2019), *GDPR Compliance – understanding the General Data Protection Regulation*, s. 100.

²³⁸ Prop. 2017/18:105, s. 76. Se dock Öman (2019), *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, s. 234 och lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor och lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m.

²³⁹ Prop. 1997/98:44, s. 68.

²⁴⁰ Artikel 9(2)(a) GDPR.

²⁴¹ SOU 2007:22, s. 468–469.

skydd.²⁴² Trots denna uppmaning verkar frågan inte ha beaktats vid utformandet av dataskyddslagen.

Varken vad gäller behandling av vanliga eller känsliga personuppgifter finns något uttryckligt ställningstagande som fastställer att vårdnadshavaren inte får behandla personuppgifter med stöd av vederbörandes eget samtycke. Vårdnadshavare tycks således ha rätt att dela vad som helst så länge de själva samtycker till behandlingen (vilket de såklart alltid gör, annars hade de ju rimligtvis inte delat). Trots att barn har framhållits vara särskilt skyddsvärda och det rör sig om känsliga uppgifter om barnets hälsa kan det således finnas en laglig grund för vårdnadshavaren att få dela uppgifterna på sociala medier åt hela världen att ta del av.

4.4.6 Sammanfattande analys av möjlig laglig grund vid sharenting

Vårdnadshavaren har inte möjlighet att behandla barnets personuppgifter på sociala medier med avtal som laglig grund med hänsyn till vårdnadshavarens och barnets motstående intressen, så länge inte någon utomstående har utsetts att bevaka barnets intressen vid ingåendet av rättshandlingen. Det skulle kunna diskuteras huruvida vårdnadshavarens dubbla ställning ska utgöra samma hinder vid samtycke.

Möjligheten för barnet att, eller vårdnadshavaren i barnets ställe, samtycka till personuppgiftsbehandling vid sharenting är komplex. För det första måste avgöras om det är barnet eller vårdnadshavaren som ska samtycka till behandlingen. Uttalanden från IMY talar för att barn själva ska ha kontroll över sina personuppgifter från att de är 16 år. Vid sharenting är det ofta mycket små barn, långt yngre än 16 år, som får sina uppgifter behandlade av vårdnadshavaren. Vid så låg ålder torde det inte komma på fråga att påstå att de kan fatta ett *informerat* beslut avseende huruvida de vill att deras personuppgifter ska behandlas på internet eller inte, särskilt med hänsyn till vad som sägs i skäl 38 om barnets oförmåga att bedöma berörda risker och följder av behandlingen.²⁴³ Även i de situationer barnet i realiteten kan vara gammalt nog för att själv lämna samtycke till behandlingen, det vill säga åtminstone över 13 år enligt de

²⁴² SOU 2007:22, s. 467.

²⁴³ Se även skäl 65 GDPR.

riktlinjer IMY lagt fram, kan det ifrågasättas hur *frivilligt* lämnat samtycket kan anses vara. Det bör betonas att den maktobalans som råder mellan barnet och vårdnadshavaren kan påverka barnets upplevda möjlighet att säga nej till behandlingen, likaså kan det ifrågasättas hur goda möjligheter yngre barn har att till fullo förstå konsekvenserna av sitt samtycke.

Den personuppgiftsansvarigas möjlighet att samtycka åt behandlingen å barnets vägnar i sin roll som vårdnadshavare har inte prövats rättsligt. Jag kan inte se att det finns något uttryckligt hinder mot en sådan ordning förutom att det i regel bör vara den registrerade som ska samtycka till behandlingen. Här bör även risken för att vårdnadshavarens intressen kolliderar med barnets beaktas. Huruvida en liknande slutsats skulle kunna nås som i fallet från Norge, där vårdnadshavare inte ansågs få samtycka till integritetskränkande internetpubliceringar, låter jag vara osagt. Jag håller det dock inte som helt otänkbart, särskilt inte i fråga om behandling av känsliga uppgifter. Lagstiftaren har inte föreskrivit något undantag till möjligheten att behandla barns känsliga personuppgifter med samtycke som laglig grund, men det kan enligt min mening diskuteras om något sådant undantag bör införas för att stärka barnets integritetsskydd vid särskilt kränkande personuppgiftsbehandling. Slutligen kan noteras att det inte är klart huruvida det räcker att en vårdnadshavare samtycker till behandlingen eller om vårdnadshavarna måste vara överens.

Vid behandling av icke känsliga personuppgifter kan vårdnadshavaren, förutom samtycke och avtal, även stödja behandlingen på vårdnadshavarens berättigade intressen där en intresseavvägning behöver göras i varje enskilt fall. Det är svårt att i generella ordalag uttala sig om i vilken utsträckning barnets intressen ska ges företräde framför vårdnadshavarens eller vice versa med hänsyn till att omständigheterna vid behandling av personuppgifter kan variera kraftigt.²⁴⁴ Vad som däremot kan sägas är att barns intressen i regel väger tyngre än vuxnas, men att även individens yttrandefrihet i regel värderas högt. Jag anser att det är mycket tveksamt om vårdnadshavare

²⁴⁴ Det kan exempelvis vara bilder av vardagliga karaktär som delas, jämfört med bilder på barn i mer utsatta situationer, exempelvis barn som gråter eller bilder tagna under toalettbesök eller där barnet är naket.

kan stödja sig på denna grund vid behandling av barnets personuppgifter på sociala medier, och som vårdnadshavare är det därför riskfyllt att endast stödja sin behandling på det egna berättigade intresset.

4.5 Rätten till radering

Rätten att få sina uppgifter raderade, ibland kallad rätten att bli bortglömd, fastställs i artikel 17 GDPR. Syftet är att ge individer större kontroll över deras digitala identitet, och innebär att den registrerade kan vända sig till den verksamhet som behandlar individens personuppgifter och under vissa förutsättningar begära att personuppgifterna raderas.²⁴⁵ I vilken utsträckning den behandlade kan få sina uppgifter raderade beror på vilken laglig grund behandlingen stödjer sig på. Uppgifterna kan fortfarande sparas om behandlingen exempelvis behövs för att uppfylla en rättslig förpliktelse eller för att utföra en uppgift av allmänt intresse, även om det numera saknas samtycke. Rätten till radering gäller inte heller, enligt artikel 17(3)(a), om behandlingen är nödvändig för att utöva rätten till yttrande- eller informationsfrihet.²⁴⁶ Utgångspunkten är att rätten till radering väger tyngre än rätten till yttrandefrihet, men rätten till yttrandefrihet kan i vissa situationer få företräde framför den registrerades rättigheter. Det är den personuppgiftsansvariga som ska visa att rätten till yttrandefrihet ska väga tyngre än den registrerades rätt till radering.²⁴⁷ Vid avvägningen kan bland annat informationens natur, uppgifternas koppling till den registrerades privatliv och om uppgifterna är av allmänt intresse beaktas.²⁴⁸

När barnet blir gammalt nog för att själv besluta om sin personuppgiftshantering på internet kvarstår vårdnadshavarens samtycke som laglig grund så länge barnet inte

²⁴⁵ Mål C-131/12, *Google Spain*, p. 37–38.

²⁴⁶ Se även avsnitt 4.2.4 och artikel 85 GDPR. Att rätten till radering inte gäller om behandlingen är nödvändig för att utöva rätten till yttrande- eller informationsfrihet innebär att undantagets omfattning blir beroende av nationell lag, se Kranenborg (2020), *Article 17. Right to erasure ('right to be forgotten')*, s. 478.

²⁴⁷ Kranenborg (2020), *Article 17. Right to erasure ('right to be forgotten')*, s. 480–481. Det är även den personuppgiftsansvariga som ska göra bedömningen av om uppgifterna över huvud taget behöver raderas. Om den registrerade inte håller med om den personuppgiftsansvarigas beslut kan vederbörande klaga till IMY, se Brinnen, *Kommentar till artikel 17*.

²⁴⁸ Kranenborg (2020), *Article 17. Right to erasure ('right to be forgotten')*, s. 480.

meddelar något annat. De personuppgifter som vårdnadshavaren har delat får således fortfarande behandlas under förutsättning att barnet inte protesterar mot det. Vid samma ålder som samtyckesmöjligheten övergår till barnet bör barnet även ha möjlighet att återkalla det samtycke som deras vårdnadshavare har gett.²⁴⁹ Det är rimligt att se rätten till radering som en fortgående rätt och att rätten att återkalla sitt samtycke även gäller för barn där samtycket från början har lämnats av vårdnadshavaren.²⁵⁰

Barnet kan utnyttja rätten till radering dels genom att vända sig till vårdnadshavaren och begära radering av dennes personuppgifter, dels genom att vända sig till den plattform där vårdnadshavaren har delat uppgifterna. Som framhölls inledningsvis behöver uppgifterna inte raderas om behandlingen är nödvändig för att utöva rätten till yttrandefrihet. Om barnet vänder sig direkt till plattformen och begär att personuppgifterna raderas är det oklart om vårdnadshavarens rätt till yttrandefrihet genom undantaget i artikel 17(3)(a) fortfarande kan försvara en fortsatt behandling av uppgifterna. Det framgår inte direkt av artikeln huruvida undantaget endast kan utnyttjas av den personuppgiftsansvariga mot vilken anspråket om radering riktas, vilket i det här fallet skulle vara den sociala medieplattformen, eller även en tredje person, i det här fallet vårdnadshavaren. Plattformen kan förmodligen inte själva göra anspråk på yttrandefrihetsundantaget enligt C-131/12, *Google Spain*.²⁵¹ Om vårdnadshavarens rätt till yttrandefrihet enligt undantaget ska beaktas trots att barnet vänder sig direkt till plattformen blir det plattformens uppgift att avgöra om barnets rätt till radering eller vårdnadshavarens rätt till yttrandefrihet väger tyngst. Förmodligen kommer barnets intressen att ges företräde i de flesta fall.²⁵²

Trots att barnet har rätt att få sina uppgifter raderade, antingen genom att vända sig direkt till vårdnadshavaren eller till plattformen, förmodas en total utplåning av uppgifterna i realiteten bli svårt att uppnå. Även om uppgifterna raderas finns det en risk att någon tredje person har sparat materialet och spridit det vidare. Det kan vara

²⁴⁹ Den europeiska dataskyddsstyrelsen (2020), *Guidelines 05/2020 on consent under regulation 2016/679*, p. 147–148 och Jay (2021), *Healthcare data about children in social media*, s. 52. Se även skäl 54 GDPR.

²⁵⁰ Jay (2021), *Healthcare data about children in social media*, s. 52.

²⁵¹ *Ibid.*, s. 53.

²⁵² *Ibid.*, s. 53.

omöjligt för den registrerade eller den personuppgiftsansvariga att kontakta var och en som kan tänkas ha tillgång till uppgifterna och be dessa radera dem. Vårdnadshavaren har ett ansvar för att vidta *rimliga åtgärder* för att se till att de som kan tänkas lagra uppgifterna också raderar dem,²⁵³ men hur ska det egentligen gå till i praktiken?

Sammanfattningsvis kan det alltså konstateras att barnets rätt att få sina uppgifter raderade kan medföra en skyldighet för antingen vårdnadshavaren eller plattformen att sluta behandla uppgifterna och att be andra som kan inneha kopior eller länkar till uppgifterna att radera dem. Jag menar dock att en realistisk syn på rätten att bli bortglömd vid sharenting är att det endast är en del av uppgifterna som faktiskt kommer försvinna från internet. Med hänsyn till de risker som presenterades i avsnitt 2.3 torde dessutom få av de skador som riskerar att drabba barnet avvärjas genom att uppgifterna tas bort först när barnet blir 13 eller 16 år gammal.²⁵⁴ Om bilderna redan har börjat spridas exempelvis inom pedofilnätverk hjälper det inte att de raderas från vårdnadshavarens Instagram-konto. Inte heller hjälper det om bilden på något annat sätt redan blivit viral. Och på vilket sätt ska rätten till radering hjälpa barnet när informationen redan spridits till alla barnets vänner eller bekanta? Pinsam eller på annat sätt ogynnsam information riskerar att påverka omgivningens syn av barnet långt in i vuxenlivet. Det som någon en gång fått reda på glöms ju inte bort bara för att bilden tas bort från vårdnadshavarens konto. Beslutet att dela något på internet kan i den meningen aldrig göras ogjort, oavsett om barnet har en rätt att ”bli bortglömd” eller inte.

²⁵³ Artikel 17(2) samt skäl 39 och 66 GDPR och Edmar (2021), *Internetpubliceringar och sociala medier – En juridisk vägledning*, s. 162.

²⁵⁴ Se avsnitt 4.4.2.

5 Sammanfattning och avslutande reflektioner

Min förhoppning är att denna uppsats har visat hur komplex bedömningen av vilka skyldigheter vårdnadshavaren har att iaktta barnets rätt till skydd av sina personuppgifter enligt GDPR är vid sharenting. Att regleringen är svårnavigerad kan dock rimligtvis inte vara en ursäkt för att inte följa den, det kan däremot vara en indikation på att fler åtgärder krävs i syfte att skapa medvetenhet och kunskap om regleringen.²⁵⁵

Som uppsatsen har visat kan GDPR vara tillämplig vid sharenting. När vårdnadshavaren delar information om sitt barn på sociala medier är det fråga om behandling av personuppgifter i förordningens mening vilket innebär att vårdnadshavaren måste beakta de grundläggande principer som fastställs i artikel 5 och stödja behandlingen på en laglig grund enligt artikel 6, såvida någon av undantagsbestämmelserna inte är tillämplig. Det är vårdnadshavaren som måste visa att behandlingen är tillåten. Det kan vara svårt för vårdnadshavaren att finna en lämplig laglig grund att stödja behandlingen på. Vårdnadshavaren bör inte kunna stödja behandlingen på avtal eller ett berättigat intresse. Gällande rätt verkar acceptera att vårdnadshavaren samtycker åt personuppgiftsbehandlingen i de fall barnet inte anses vara gammal nog att samtycka eller motsätta sig behandlingen själv. Lagstiftaren har inte uttalat sig om vårdnadshavarens dubbla ställning i förhållande till deras möjlighet att samtycka, inte heller barnets beroendeställning i förhållande till vårdnadshavaren i fråga om giltigheten av barnets eget samtycke. Hänsyn till vårdnadshavarens dubbla ställning, dels som den som ska tillvarata barnets intressen, dels som personuppgiftsansvarig, har tagits i Norge, där det fastställts att vårdnadshavaren *inte* kan samtycka till den egna integritetskränkande behandlingen av barnets personuppgifter. Huruvida något liknande skulle kunna gälla i Sverige är oklart, men min uppfattning är att det åtminstone saknas uttryckligt stöd för en sådan tolkning av det nuvarande regelverket. En lik-

²⁵⁵ En möjlig väg för att öka kunskapen om GDPR bland vårdnadshavare är att uppmärksamma fenomenet sharenting medialt, vilket redan har börjat göras, se Persson & Schultz (2022), *DN Debatt*. "Okunskap om riskerna med att dela bilder på barn" och Statens medieråd (2021), *Juridiken bakom sharenting*, men exakt vilka åtgärder som krävs lämnar jag öppet. Först och främst bör rimligtvis vissa frågetecken besvaras, se nedan.

nande slutsats som i det norska fallet kan möjligtvis nås genom att beakta det bakomliggande ändamålet med GDPR: att stärka skyddet av den enskildes personuppgifter där barns uppgifter är särskilt skyddsvärda.

Enligt GDPR finns det möjlighet att inskränka rätten att behandla känsliga personuppgifter, så som information om någons hälsa, med samtycke som laglig grund. Någon sådan reglering har dock inte införts på nationell nivå, och komplexiteten vid sharenting har ännu inte beaktats i lagstiftningsarbetet. Jag anser att det inte är orimligt att överväga en sådan begränsning i fråga om vårdnadshavares behandling av barns känsliga personuppgifter.

Det är inte självklart hur undantaget för behandling av personuppgifter för privata ändamål ska förstås vid sharenting. Min uppfattning är att vårdnadshavaren inte omfattas av privatundantaget om innehållet på kontot kan nå ett obestämt antal människor. Så bör rimligtvis vara fallet så fort vårdnadshavaren har ett öppet konto på sociala medier. I de situationer endast personer inom vårdnadshavarens närhet kan ta del av de personuppgifter vårdnadshavaren delar bör behandlingen omfattas av undantaget. En sådan tolkning skulle innebära att hänsyn tas till att det eventuellt finns motstående intressen inom hushållet, i det här fallet mellan vårdnadshavaren och barnet, utan att för den sakens skull förbjuda all form av personuppgiftsbehandling som företas av vårdnadshavaren. Det skulle också innebära att vårdnadshavaren inte helt faller utanför undantaget bara för att hon eller han råkar vara just vårdnadshavare. Oavsett hur undantaget kommer att tolkas i framtiden så står det däremot klart att det vid kommersiell sharenting inte är tillämpligt. Vidare kan det ifrågasättas om det är rimligt att göra skillnad mellan kommersiell och icke-kommersiell sharenting med hänsyn till de tolkningssvårigheter som en sådan avgränsning kan medföra.

Det är inte heller självklart vilken innebörd undantaget för behandling som sker för journalistiska ändamål ska ges vid sharenting, men det är viktigt att betona att skillnad görs mellan *plattformens* journalistiska ändamål och *uppgifternas*. Det innebär att det inte bara är själva plattformen som sådan som ska ha för avsikt att sprida information, åsikter eller idéer till allmänheten utan även de berörda personuppgifterna. Vid

bedömningen av om spridningen av personuppgifterna kan anses ha ett sådant journalistiskt ändamål kan vägledning möjligtvis hämtas från Europadomstolens tolkning av rätten till privatliv. De fem kriterier som domstolen har betonat vid intresseavvägningen är huruvida uppgifterna bidrar till en debatt av allmänt intresse, hur välkänd personen är och vilken typ av uppgifter det gäller, den registrerades beteende innan publiceringen, på vilket sätt informationen sprids samt omständigheterna och sammanhanget i vilket bilderna eller informationen insamlades. I fråga om sharenting torde barnet sällan vara så välkänt att uppgifterna är av sådant allmänintresse att det försvarar rapportering av uppgifter av klar privat natur. Vidare bör det även beaktas att uppgifterna kan vara känsliga och därmed särskilt skyddsvärda samt att uppgifterna sprids till ett stort antal människor. Min uppfattning är att vårdnadshavarens rätt att dela uppgifter i syfte att sprida information, åsikter eller idéer till allmänheten vid sharenting sällan torde ges företräde framför barnets rätt till respekt för integriteten. Det är möjligt att bedömningen i vissa undantagsfall blir annorlunda, men i sådana fall, där plattformen har en tydlig journalistisk prägel bör det ändå kunna ifrågasättas om det är plattformen som sådan eller själva uppgifterna som avser att väcka debatt.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att vårdnadshavarens behandling av barnets personuppgifter ofta faller utanför de undantagsbestämmelser som anges i förordningen. Vårdnadshavaren behöver därför följa de regler som uppställs i GDPR. Vidare verkar förutsättningar finnas för vårdnadshavaren att få behandla barnets personuppgifter på sociala medier enligt GDPR och de nationellt kompletterande bestämmelserna i dataskyddslagen. Vårdnadshavaren måste dock iaktta barnets rätt till självbestämmande och integritet samt principen om barnets bästa innan publiceringen.

Slutligen noterar jag även att det finns vissa frågor som bör utredas vidare. Det gäller framför allt frågan om i vilken utsträckning vårdnadshavaren bör ha rätt att samtycka till behandling av barnets personuppgifter när vederbörande också är den som behandlar uppgifterna. En fråga som är av särskild vikt är om det i sådana fall räcker att en vårdnadshavare samtycker till behandlingen, och om behandlingen såle-

des kan stödja sig på ett giltigt samtycke som laglig grund trots att den andra vårdnadshavaren uttryckligen motsatt sig behandlingen. Ytterligare en fråga som bör utredas vidare är om barnet kan anses stå i ett sådant beroendeförhållande till vårdnadshavaren att barnet inte kan samtycka till vårdnadshavarens personuppgiftsbehandling oavsett ålder. Även i vilken utsträckning barnets känsliga personuppgifter ska få behandlas med samtycke som laglig grund bör utredas vidare, där det beaktas att samtycke som integritetsskydd har uppfattats vara ett bra skydd för vuxna men ett bräckligt skydd för barn. Under förutsättning att de frågor jag belyst ovan utreds med barnets integritet för ögonen tror jag att dataskyddsregleringen, genom GDPR och dataskyddslagen, har chans att fungera som ett effektivt skydd för barnets integritet på sociala medier.²⁵⁶

För att regleringen ska få genomslag i praktiken krävs närvarande statliga aktörer som sprider kunskap om och medvetenhet kring vilka rättigheter barnet har och vilka skyldigheter vårdnadshavaren har att beakta dem. Spridande av information och kunskap om GDPR i syfte att förhindra att integritetskränkande uppgifter om barnet över huvud taget delas är viktigt eftersom det i vissa situationer inte spelar någon roll hur effektiva medel barnet har att, i ett senare skede, få uppgifterna raderade; när uppgifterna väl har publicerats är skadan i många fall redan skedd. Förebyggande arbete för att förhindra sharenting är vidare viktigt eftersom det ofta är fråga om små barn som inte själva kan tillvarata eller bevaka sina rättigheter och i en situation där de dessutom inte kan förlita sig på att vårdnadshavaren gör det åt dem. På så vis behöver barnen inte ett svärd att svinga mot oönskad exponering i sociala medier, utan en sköld som upprätthålls av lagstiftare, rättstillämpare och myndigheter.

²⁵⁶ Se även artikel 3 barnkonventionen där det framgår att lagstiftande organ ska, vid alla åtgärder som rör barn, i första hand beakta vad som bedöms vara barnets bästa.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck från Sverige

Propositioner

Prop. 1981/82:168. Om vårdnad och umgänge m.m.

Prop. 1997/98:44. Personuppgiftslag

Prop. 2009/10:70. Barnpornografibrottet

Prop. 2009/10:80. En reformerad grundlag

Prop. 2017/18:105. Ny dataskyddslag

Prop. 2017/18:186. Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter

Statens offentliga utredningar

SOU 1997:39. Integritet offentlighet informationsteknik

SOU 2004:6. Översyn av personuppgiftslagen

SOU 2004:71. Sexuell exploatering av barn i Sverige

SOU 2007:22. Skyddet för den personliga integriteten

SOU 2008:43. Tre rapporter till Grundlagsutredningen

Övrigt

Datainspektionen, Barnombudsmannen & Statens medieråd, *Barns och ungas rättigheter på digitala plattformar*, 2020, tillgänglig: <https://www.imy.se/globalassets/dokument/ovrigt/barn-och-ungas-rattigheter-pa-digitala-plattformar.pdf> (hämtad 2022-06-01)

Integritetsskyddsmyndigheten, *Är jag ansvarig för det jag publicerar på sociala medier?* (senast uppdaterad 12 april 2021), tillgänglig: <https://www.imy.se/vanliga-fragor-och-svar/ar-jag-ansvarig-for-det-jag-publicerar-pa-sociala-medier/> (hämtad 2022-06-01)

Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, 2021, tillgänglig:
<https://www.statensmedierad.se/download/18.2f03f08a17dc2503a362228/1640179306129/Juridiken%20bakom%20sharenting.pdf> (hämtad 2022-06-01)

Offentligt tryck från EU

Artikel 29-gruppen, *Yttrande 4/2007 om begreppet personuppgifter*, 01248/07/EN WP 136 antaget den 20 juni 2007

Artikel 29-gruppen, *Opinion 06/2014 on the notion of legitimate interests of the data controller under Article 7 of Directive 95/46/EC* WP 217, antaget den 9 april 2014

Den europeiska dataskyddsstyrelsen, *Riktlinjer 3/2019 för behandling av personuppgifter genom videobetyder*, version 2.0, antaget den 29 januari 2020

Den europeiska dataskyddsstyrelsen, *Guidelines 05/2020 on consent under regulation 2017/679*, version 1.1, antaget den 4 maj 2020

Offentligt tryck från Europarådet

Europarådet, "Resolution on the Right to privacy" resolution 1165, 1998

Europarådet, *Explanatory Report to the Protocol no. 12 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*, antaget 4 november 2000, tillgänglig:
<https://rm.coe.int/09000016800cce48> (hämtad 2022-06-01)

Europarådet, *Recommendation CM/Rec(2018)7 of the Committee of Ministers to member States on Guidelines to respect, protect and fulfil the rights of the child in the digital environment*, antaget 4 juli 2018, tillgänglig: <https://rm.coe.int/09000016808b79f7> (hämtad 2022-06-01)

Europarådet, *Guide on article 10 of the European Convention on Human Rights* 30 april 2021

Europarådet, *Guide on article 8 of the European Convention on Human Rights* 31 augusti 2021

Litteratur

- Axberger, H., *Yttrandefrihetsgrundlagarna: yttrandefrihetens gränser efter 2019 års grundlagsreform*, 4 upplagan, Norstedts juridik 2019
- Bergström, C-F. & Hettne, J., *EU:s grundfördrag och annan primärrätt*, 2 upplagan, Studentlitteratur 2014
- Berman, G. & Albright, A., WP-2017-05, *Children and the Data Cycle: Rights and Ethics in a Big Data World*, Unicef 2017, tillgänglig: https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/IWP_2017_05.pdf (hämtad 2022-06-01)
- Bernitz, U., Introduktion, i Bernitz, U., Carlsson, M., Heuman, L., Magnusson Sjöberg, C., Seipel, P., Warnling Conradson, W., Vogel, H-H. & Leijonhufvud, M. (red.), *Finna rätt*, 15 upplagan, Norstedts juridisk 2020 s. 17-34
- Bessant, Sharenting: balancing the conflicting rights of parents and children, *Communications law* 2018 23:1 s. 7-24
- Blecher-Prigat, A., Children's right to privacy, i Dwyer, J. (red.), *The Oxford handbook of children and the law* 2020 s. 759-795
- Blum-Ross, A. & Livingstone, S., "Sharenting," parent blogging, and the boundaries of the digital self, *Popular Communication* 2017 15:2 s. 110-125
- Brinnen, M., Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) (Text av betydelse för EES) artikel 5, Lexino 2021-10-13 (JUNO) (cit: Brinnen, *Kommentar till GDPR artikel 5*)
- Brinnen, M., Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) (Text av betydelse för EES) artikel 17, Lexino 2021-10-13 (JUNO) (cit: Brinnen, *Kommentar till GDPR artikel 17*)

- Brinnen, M., Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) (Text av betydelse för EES) artikel 85, Lexino 2021–10–13 (JUNO) (cit: Brinnen, *Kommentar till GDPR artikel 85*)
- Bygrave, L. & Tosoni, L., Article 4(11). Consent, i Kuner, C., Bygrave, L. & Docksey, C. (red.), *The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary*, Oxford University Press 2020 s. 174–187
- Calder, A., *EU GDPR: An international guide to compliance*, IT governance publishing 2020
- De Terwangne, C., Article 5. Principles relating to processing of personal data, i Kuner, C., Bygrave, L. & Docksey, C. (red.), *The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary*, Oxford University Press 2020 s. 309–320
- Donovan, S., 'Sharenting': The Forgotten Children of the GDPR, *Peace Human Rights Governance*, 2020 4:1 s. 35–59
- Dupé, C., Art 1 – Human Dignity, i Peers, S., Hervey, T., Kenner, J. & Ward, A. (red.), *The EU Charter of Fundamental Rights: A Commentary*, 2 upplagan, Bloomsbury Publishing s. 3–24
- Edmar, M., *Internetpubliceringar och sociala medier – En juridisk vägledning*, 7 upplagan, Norstedts juridik 2021
- Evers, J., *Tolkning av lag och rättsfall*, Liber 1987
- FN:s barnrättskommitté, *General comment No. 25 (2021) on children's rights in relation to the digital environment*, CRC/C/GC/25, publicerad 2020-03-02, tillgänglig: <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-25-2021-childrens-rights-relation> (hämtad 2022-06-01)
- Freeman, M., *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 3: The Best Interests of the Child*, 3 upplagan, Martinus Nijhoff Publishers 2007

- Frydlinger, D., Edvardsson, T., Olstedt Carlström, C. & Beyer, S., *GDPR – Juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, Norstedts juridik 2018
- Georgieva, L. & Kuner, C., Article 9. Processing of special categories of personal data, i Kuner, C., Bygrave, L. & Docksey, C. (red.), *The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary*, Oxford University Press 2020 s. 365–384
- Hettne, J. & Otken Eriksson, I. (red.), *EU-rättslig metod*, 2 upplagan, Norstedts juridik 2017
- Holtz, H. M., Den allmänna dataskyddsförordningen – några anmärkningar, *SvJT* 2018 s. 240–264
- Holtz, H. M. & Ledendal, J., Överlappningen mellan dataskydd och marknadsrätt, *SvJT* 2020 s. 140–169
- Hughes, K., The child’s right to privacy and article 8 European convention on human rights, i Freeman, M. (red.) *Law and Childhood studies* volym 4 2012 s. 456–486
- Jay, R., The principles and grounds for processing, i Jay, R. (red.), *Guide to the general data protection regulation*, 4 upplagan, Sweet & Maxwell 2017 s. 83–106
- Jay, R., Healthcare data about children in social media, i Tzanou, M. (red.), *Health data privacy under the GDPR*, Routledge 2021 s. 37–55
- Kleineman, J., Rättsdogmatisk metod, i Nääv, M. & Zamboni, M., *Juridisk metodlära*, Studentlitteratur 2019 s. 21–46
- Kosta, E., Article 7. Conditions for consent, i Kuner, C., Bygrave, L. & Docksey, C. (red.), *The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary*, Oxford University Press 2020 s. 345–354
- Kosta, E., Article 8. Conditions applicable to child’s consent in relation to information society services, i Kuner, C., Bygrave, L. & Docksey, C. (red.), *The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary*, Oxford University Press 2020 s. 355–364

- Kotschy, W., Article 6. Lawfulness of processing, i Kuner, C., Bygrave, L. & Docksey, C. (red.), *The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary*, Oxford University Press 2020 s. 321–343
- Kranenborg, H., Article 17. Right to erasure ('right to be forgotten'), i Kuner, C., Bygrave, L. & Docksey, C. (red.), *The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary*, Oxford University Press 2020 s. 475–484
- Kranenborg, H., Article 85. Processing and freedom of expression and information, i Kuner, C., Bygrave, L. & Docksey, C. (red.), *The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary*, Oxford University Press 2020 s. 1202–1212
- Kravchuk, N., Privacy as a new component of "the best interests of the child" in the new digital environment, *The international journal of children's rights* 2021:29, s. 99–121
- Kuner, C., Bygrave, L. & Docksey, C., Background and Evolution of the EU General Data Protection Regulation (GDPR), i Kuner, C., Bygrave, L. & Docksey, C. (red.), *The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary*, Oxford University Press 2020 s. 1–47
- Lebeck, C., *EU-stadgan om grundläggande rättigheter*, 2 upplagan, Studentlitteratur 2016
- Lindgren Schelin, L., *Det finns gränser för vad föräldrar får publicera om sina barn på nätet*, 25 april 2022, tillgänglig: <https://www.imy.se/blogg/det-finns-granser-for-vad-foraldrar-far-publicera-om-sina-barn-pa-natet/> (hämtad 2022-06-01)
- Lundell, B. & Strömberg, H., *Handlingsoffentlighet och sekretess*, 13 upplagan, Studentlitteratur 2019
- Mangan, D., Art 7 – Private Life, Home and Communications, i Peers, S., Hervey, T., Kenner, J. & Ward, A. (red.), *The EU Charter of Fundamental Rights: A Commentary*, 2 upplagan, Bloomsbury Publishing s. 195–230
- Peczenik, A., Juridikens allmänna läror, *SvJT* 2005 s. 249–272
- Persson, L. & Schultz, M., *DN Debatt. "Okunskap om riskerna med att dela bilder på barn"*, 2022-04-02, <https://www.dn.se/debatt/okunskap-om-riskerna-med-att-dela-bilder-pa-barn/> (hämtad 2022-06-01)

- Plunkett, L., *Sharenthood: why we should think before we talk about our kids online*, Mitpres 2019
- Plunkett, L., To stop sharenting & other children's privacy harms, start playing: a blueprint for a new protecting the private lives of adolescents and youth (PPLAY) act, *Seton Hall Legis* 2020 44:3, s. 457–486
- Ryrstedt, Föräldrabalk (1949:381) 9 kap. 6 §, Lexino 2018-07-01 (JUNO)
- Saldeen, Å., *Barn- och föräldrarätt*, Iustus förlag 2013
- Schiratzki, J., *Barnrättens grunder*, 7 upplagan, Studentlitteratur 2019
- Schultz, M., *Nätbat – rättigheter och möjligheter*, 2 upplagan, Karnov Group 2013
- Seipel, P., Webben och yttrandefriheten, *JT* 2001/02 s. 410–418
- Shmulei, B. & Blecher-Prigat, A., Privacy for children, *Columbia Human Rights Law Review* 2011 vol. 42, s. 759–795
- Steinberg, S., Sharenting: children's privacy in the age of social media, *Emory law journal* 2017 vol. 66:4, s. 839–884
- Steinberg, S., *Growing up shared – How parents can share smarter on social media and what you can do to keep your family safe in a no-privacy world*, Sourcebooks 2020
- Sterling, N. & Fedeles, E., Before you share that photo of your child: Privacy considerations for parents, *TYL* 2017 22:1, s. 19
- Schütze, R., *European union law*, 2 upplagan, Cambridge University Press 2020
- Trzaskowski, J. & Gersvang Sorensen, M., *GDPR Compliance – understanding the General Data Protection Regulation*, Ex Tuto Publishing A/S 2019
- Törngren, D., Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) (Text av betydelse för EES) artikel 2, Lexino 2019-04-30 (JUNO) (cit: Törngren, *Kommentar till GDPR artikel 2*)

Törngren, D., Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) (Text av betydelse för EES) artikel 4, Lexino 2019–04–30 (JUNO) (cit: Törngren, *Kommentar till GDPR artikel 4*)

UNICEF, Privacy, protection of personal information and reputation rights, Discussion paper series: Children’s Rights and Business in a Digital World 2017, tillgänglig:
https://archive.crin.org/sites/default/files/unicef_crb_digital_world_series_privacy.pdf (hämtad 2022–06–01)

Wallin, G., Vängby, S., Singer, A. & Jänträ-Jareborg, M., Föräldrabalken: En kommentar, 2020–07–09 (JUNO)

Wendleby, M. & Wetterberg, D., *Dataskyddsförordningen GDPR Förstå och tillämpa i praktiken*, 2 upplagan, Sanoma utbildning 2019

Wendleby, M., *Dataskyddsförordningen GDPR: För dataskyddsombud och andra ansvariga*, Sanoma utbildning 2020

Westman, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) (Text av betydelse för EES) artikel 2(2)(c), Karnov (JUNO) (besökt 2022–05–23) (cit: Westman, *Kommentar till GDPR artikel 2(2)(c)*)

Öman, S., *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – en kommentar*, Norstedts juridik 2019

Rättsfall och beslut

NJA

NJA 2001 s. 409

HFD

HFD 2016 ref. 40

Hovrätterna

Göta hovrätt, dom 2004-04-07, mål B747-00

Kammarrätten i Stockholm, dom 2021-06-22, mål 5888-21

EU-domstolen

Mål C-73/07, Tietosuojavaltuutettu mot Satakunnan Markkinapörssi Oy och Satamedia Oy, dom den 16 december 2008, ECLI:EU:C:2008:727

Mål C-131/12, Google Spain SL och Google Inc. mot Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) och Mario Costeja González, dom den 13 maj 2014, ECLI:EU:C:2014:317

Mål C-434/16, Peter Nowak mot Data Protection Commissioner, dom den 20 december 2017, ECLI:EU:C:2017:994

Mål C-345/17, Sergejs Buivids, dom den 14 februari 2019, ECLI:EU:C:2019:122

Europadomstolen

Z. mot Finland (22009/93) dom den 25 februari 1997

Mikulic mot Kroatien (53176/99) dom den 7 februari 2002

von Hannover mot Tyskland (59320/00) dom den 24 juni 2004

K.U. mot Finland (2872/02) dom den 2 december 2008

Reklos och Davorurlis mot Tyskland (124/05) dom den 15 januari 2009

Krone Verlag GmbH mot Österrike (33497/07) dom den 17 januari 2012

Avilkina m.fl. mot Ryssland (1585/09) dom den 6 juni 2013

Söderman mot Sverige (5786/08) dom den 12 november 2013

von Hannover mot Tyskland (nr 2) (40660/08 och 60641/08) dom den 7 februari 2014

Bogomolova mot Ryssland (13812/09) dom den 20 juni 2017

Axel Springer SE och RTL television GMBH mot Tyskland (51405/12) dom den 21 september 2017

Beizaras och Levickas mot Litauen (nr. 41288/15) dom den 14 januari 2020

L.B. mot Ungern (nr 36345/16) dom den 12 januari 2021

Norge

Norges Høgsterett mål HR-2009-2038-A dom den 5 november 2019

USA

113 F.2d 806 (2d Cir. 1940)

Datainspektionens beslut

Datainspektionens beslut den 20 augusti 2019 dnr DI-2019-2221